

**Түркістан облысы, Кентау қаласы, ЖШС "Дин-Асыл-2"
бөбекжай-балабақшасы**

«Балабақшадағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың инновациялық тәсілдері»

(ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛ)

Меңгеруші: Мусабаетова Ботакөз Нуржановна

Кентау, 2026

Аңдатпа

Бұл әдістемелік құралда мектепке дейінгі ұйымдардағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың заманауи және инновациялық тәсілдері қарастырылған. Құралда дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаны тиімді ұйымдастырудың теориялық негіздері, білім беру орталықтарының түрлері, инновациялық технологияларды қолдану жолдары, педагогтің жұмысында пайдаланылатын әдістер мен тәсілдер, практикалық жұмыстардың үлгілері, сондай-ақ балалардың даму нәтижелерін мониторингтеу және бағалау құралдары ұсынылған. Әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне, әдіскерлеріне, меңгерушілеріне және педагогикалық колледждер мен жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған.

Аннотация

В данном методическом пособии рассмотрены современные инновационные подходы к организации образовательных центров в дошкольных организациях. Представлены теоретические основы создания развивающей предметно-пространственной среды, виды образовательных центров, способы внедрения инновационных технологий, методы и приёмы работы педагога, примеры практической деятельности, а также инструменты мониторинга и оценки развития детей. Методическое пособие предназначено для педагогов, методистов, руководителей дошкольных организаций, а также студентов педагогических колледжей и высших учебных заведений.

Annotation

This methodological guide presents modern and innovative approaches to organizing educational centers in preschool institutions. It describes the theoretical foundations of creating a developmental learning environment, different types of educational centers, the integration of innovative technologies, teaching methods and techniques, practical activity models, as well as tools for monitoring and assessing children's development. The guide is intended for preschool teachers, methodologists, administrators, and students of pedagogical colleges and higher education institutions.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе

1. Мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың теориялық негіздері

- 1.1. Білім беру орталықтарының мақсаты мен міндеттері
- 1.2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудағы дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның маңызы
- 1.3. Баланың жеке ерекшеліктеріне сәйкес білім беру ортасын құру қағидаттары

2. Балабақшадағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың инновациялық тәсілдері

- 2.1. STEM элементтері енгізілген зерттеу орталығы
- 2.2. Цифрлық технологиялар мен интерактивті құралдарды қолдану
- 2.3. STEAM, LEGO және робототехника бұрыштарын ұйымдастыру
- 2.4. Экологиялық және зертханалық орталықтарды жабдықтау
- 2.5. Сенсорлық даму және релаксация орталығы
- 2.6. Ұлттық құндылықтарға негізделген таным орталығы
- 2.7. Инклюзивті білім беру жағдайындағы орталықтарды бейімдеу

3. Практикалық бөлім

- 3.1. Балабақшадағы білім беру орталықтарының үлгілік құрылымы
- 3.2. Орталықтардың жабдықталуына қойылатын талаптар
- 3.3. Бір күндік білім беру орталықтарының жұмыс жоспарының үлгісі
- 3.4. Меңгерушінің бақылау карталары мен мониторинг парақтары
- 3.5. Педагогтердің жұмысын бағалау критерийлері және чек-парақтар

Қорытынды

Пайдаланылған әдебиеттер

Қосымшалар

Кіріспе

Қазіргі таңда мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесін жаңғырту жағдайында баланың жан-жақты дамуына қолайлы, қауіпсіз әрі дамытушы білім беру ортасын ұйымдастыру ерекше маңызға ие болып отыр. Мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру орталықтары – балалардың жас ерекшеліктері мен қызығушылықтарына сәйкес ұйымдастырылатын, олардың танымдық белсенділігін, шығармашылық қабілеттерін, зерттеушілік дағдыларын және әлеуметтік қарым-қатынасын дамытуға бағытталған арнайы оқу-танымдық кеңістік.

Білім беру орталықтарын тиімді ұйымдастыру баланың өздігінен әрекет етуіне, еркін таңдау жасауына, ойын арқылы білім алуына, тәжірибе жүргізуіне және қоршаған ортаны танып-білуіне мүмкіндік береді. Осындай орталықтарда балалар өз қызығушылықтарына сәйкес әрекет етіп, шығармашылық ізденіске, бірлескен жұмысқа және практикалық іс-әрекетке тартылады. Бұл өз кезегінде мектепке дейінгі білім берудің сапасын арттыруға және әрбір баланың жеке әлеуетін дамытуға ықпал етеді.

Қазіргі білім беру үдерісінде инновациялық педагогикалық технологияларды, цифрлық білім беру ресурстарын, STEM және STEAM элементтерін, зерттеушілік және жобалау әдістерін қолдану ерекше өзектілікке ие. Сондықтан білім беру орталықтарының мазмұнын жаңарту, оларды заманауи талаптарға сай жабдықтау және тиімді ұйымдастыру педагогтің кәсіби құзыреттілігінің маңызды көрсеткіштерінің бірі болып табылады.

Осы әдістемелік құралда мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың теориялық негіздері, инновациялық тәсілдері, педагогикалық әдістері мен практикалық жұмыс үлгілері жүйеленіп берілген. Ұсынылған материалдар педагогтердің кәсіби тәжірибесін жетілдіруге, білім беру орталықтарының жұмысын тиімді ұйымдастыруға және балалардың жан-жақты дамуына қолайлы білім беру ортасын қалыптастыруға бағытталған.

Әдістемелік құралдың өзектілігі

Қазіргі кезеңде мектепке дейінгі білім беру жүйесі балалардың жан-жақты дамуына бағытталған заманауи талаптарға сәйкес жаңартылуда. Осыған байланысты мектепке дейінгі ұйымдарда дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаны тиімді ұйымдастыру, білім беру орталықтарының мазмұнын жаңғырту және инновациялық педагогикалық технологияларды енгізу өзекті мәселелердің біріне айналды. Білім беру орталықтары балалардың танымдық белсенділігін, шығармашылық қабілетін,

коммуникативтік дағдыларын және дербес әрекет ету мүмкіндіктерін дамытуға ықпал ететін маңызды педагогикалық орта болып табылады.

Мектепке дейінгі ұйымдағы әрбір білім беру орталығы баланың қызығушылығы мен жас ерекшелігіне сәйкес ұйымдастырылып, оның зерттеушілік, шығармашылық және әлеуметтік тәжірибесін қалыптастыруға жағдай жасауы тиіс. Сондықтан педагогтердің білім беру орталықтарын тиімді жоспарлау, жабдықтау және ұйымдастыру бойынша әдістемелік қолдауға деген қажеттілігі артып келеді.

Бүгінгі таңда STEM және STEAM элементтерін енгізу, цифрлық білім беру ресурстарын пайдалану, ойын технологиялары мен жобалау, зерттеу әдістерін қолдану мектепке дейінгі білім беру мазмұнының ажырамас бөлігіне айналады. Алайда бұл бағыттағы практикалық жұмыстарды жүйелейтін, білім беру орталықтарын ұйымдастырудың тиімді үлгілерін ұсынатын әдістемелік материалдарға сұраныс әлі де жоғары.

Осыған байланысты ұсынылып отырған әдістемелік құралдың өзектілігі мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне білім беру орталықтарын қазіргі заман талаптарына сай ұйымдастырудың тиімді жолдарын ұсынуымен, инновациялық тәсілдерді тәжірибеге енгізуге бағыт беруімен және балалардың жан-жақты дамуына қолайлы дамытушы білім беру ортасын қалыптастыруға әдістемелік қолдау көрсетуімен айқындалады.

Әдістемелік құралдың мақсаты мен міндеттері

Осы әдістемелік құралдың мақсаты – мектепке дейінгі ұйымдарда білім беру орталықтарын заманауи талаптарға сай тиімді ұйымдастыру бойынша педагогтерге ғылыми-әдістемелік қолдау көрсету, инновациялық тәсілдерді тәжірибеде қолдану жолдарын ұсыну және балалардың жан-жақты дамуына қолайлы дамытушы білім беру ортасын қалыптастыруға ықпал ету.

Әдістемелік құралдың міндеттері:

- мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың теориялық негіздерін түсіндіру;
- дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаны құрудың тиімді жолдарын ұсыну;
- білім беру орталықтарының мазмұнын жаңғыртуға бағытталған инновациялық тәсілдерді көрсету;
- STEM, STEAM, цифрлық технологиялар, ойын, зерттеу және жобалау әдістерін қолдану жолдарын жүйелеу;
- педагогтердің күнделікті жұмысында пайдалануға болатын практикалық материалдар мен үлгілерді ұсыну;
- балалардың танымдық, шығармашылық, коммуникативтік және әлеуметтік дағдыларын дамытуға жағдай жасау;

- білім беру орталықтарының тиімділігін бағалау және мониторинг жүргізу құралдарымен қамтамасыз ету.

Осы әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне білім беру орталықтарын жоспарлау, жабдықтау және ұйымдастыру барысында әдістемелік көмек көрсетуге, сондай-ақ балалардың жеке ерекшеліктері мен қызығушылықтарын ескере отырып, сапалы білім беру ортасын құруға бағытталған.

Оқу жоспарындағы орны

Бұл әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйымдардағы оқу-тәрбие үдерісін жоспарлау мен ұйымдастыруда қолдануға арналған көмекші материал болып табылады. Ол мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспары мен үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнына сәйкес әзірленіп, білім беру орталықтарын күнделікті, апталық және тақырыптық жоспарлау барысында пайдалануға мүмкіндік береді.

Әдістемелік құралдың мазмұны мектепке дейінгі ұйымның оқу жоспарының барлық негізгі бағыттарымен тығыз байланысты. Атап айтқанда, ол балалардың дене дамуы, коммуникативтік дағдылары, танымдық және зияткерлік қабілеттері, шығармашылық әрекеті, әлеуметтік-эмоциялық дамуы сияқты білім беру салаларын кешенді түрде жүзеге асыруға ықпал етеді. Білім беру орталықтары арқылы ұйымдастырылатын жұмыс оқу жоспарының инварианттық және вариативтік бөліктерін тиімді толықтыруға жағдай жасайды.

Бұл құралды тәрбиешілер оқу қызметін жоспарлау кезінде, балалардың дербес әрекетін ұйымдастыруда, шағын топтармен және жеке жұмыс жүргізуде, сондай-ақ таңертеңгі қабылдау, еркін ойын, серуен, түскі уақыттан кейінгі іс-әрекет кезеңдерінде қолдана алады. Сонымен қатар әдістемелік құрал тақырыптық апталар мен жобалық жұмыстарды ұйымдастыруда, интеграцияланған оқу қызметтерін өткізуде, балалардың қызығушылығына негізделген орталықтық жұмысты жоспарлауда тиімді пайдаланылады.

Әдістемелік құралдың оқу жоспарындағы орны оның мектепке дейінгі ұйым педагогтеріне оқу үдерісін жүйелі, мазмұнды және нәтижелі ұйымдастыруға әдістемелік қолдау көрсетуімен айқындалады. Ол оқу жоспарының мазмұнын байытып, балалардың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, дамытушы білім беру ортасын құруға мүмкіндік береді.

Практикалық маңыздылығы

Бұл әдістемелік құралдың практикалық маңыздылығы оның мектепке дейінгі ұйымдардағы оқу-тәрбие үдерісін тиімді ұйымдастыруға, білім беру

орталықтарының жұмысын жүйелеуге және педагогтердің күнделікті қызметінде қолдануға қолайлылығымен айқындалады. Құралда ұсынылған материалдар тәрбиешілерге оқу қызметін жоспарлау, балалардың дербес әрекетін ұйымдастыру, шағын топтармен және жеке жұмыс жүргізу барысында нақты әдістемелік көмек көрсетуге бағытталған.

Әдістемелік құрал мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспары мен үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнын тәжірибеде жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Ондағы ұсыныстар арқылы педагогтер білім беру орталықтарын күнделікті, апталық және тақырыптық жоспарлау кезінде тиімді пайдаланып, балалардың танымдық, коммуникативтік, шығармашылық және әлеуметтік-эмоциялық дағдыларын дамытуға жағдай жасай алады.

Құралдың практикалық құндылығы оның оқу-тәрбие үдерісінің әртүрлі кезеңдерінде қолдануға ыңғайлылығында. Атап айтқанда, оны таңертеңгі қабылдау, еркін ойын, ұйымдастырылған оқу қызметі, серуен, түскі уақыттан кейінгі іс-әрекет және балалардың дербес жұмысы барысында қолдануға болады. Сонымен қатар тақырыптық апталар, жобалық жұмыстар, интеграцияланған оқу қызметтері мен орталықтардағы әрекеттерді ұйымдастыруда да тиімді көмекші құрал ретінде пайдалануға болады.

Әдістемелік құралдың практикалық маңыздылығы педагогтердің кәсіби шеберлігін арттыруға, оқу үдерісін мазмұнды әрі нәтижелі ұйымдастыруға, балалардың жас және жеке ерекшеліктерін ескеруге, сондай-ақ дамытушы білім беру ортасын құруға мүмкіндік беруімен ерекшеленеді. Осы арқылы құрал мектепке дейінгі ұйымдардағы білім беру сапасын арттыруға және баланың жан-жақты дамуына қолайлы жағдай жасауға ықпал етеді.

Күтілетін нәтиже

Осы әдістемелік құралды қолдану нәтижесінде мектепке дейінгі ұйым педагогтері білім беру орталықтарын тиімді жоспарлау, ұйымдастыру және жетілдіру бойынша нақты әдістемелік бағдар алады. Құралда ұсынылған материалдар педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттырып, оқу-тәрбие үдерісін заманауи талаптарға сай ұйымдастыруына мүмкіндік береді.

Әдістемелік құралды тәжірибеде пайдалану барысында педагогтер білім беру орталықтарының мазмұнын жүйелі түрде құрып, балалардың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың танымдық, шығармашылық, коммуникативтік, әлеуметтік және зерттеушілік дағдыларын дамытуға жағдай жасай алады.

Күтілетін нәтижелердің бірі – мектепке дейінгі ұйымдарда дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның сапасы артып, балалардың еркін әрекет етуіне, өз

бетінше таңдау жасауына, бірлесіп жұмыс істеуіне және тәжірибе арқылы білім алуына қолайлы орта қалыптасады.

Сонымен қатар әдістемелік құралды қолдану нәтижесінде:

- білім беру орталықтарының жұмысы жүйеленеді;
- инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану тәжірибесі кеңейеді;
- STEM, STEAM, цифрлық технологиялар және ойын технологияларын енгізу мүмкіндігі артады;
- балалардың оқу қызметіне қызығушылығы мен белсенділігі күшейеді;
- педагог пен бала арасындағы өзара әрекеттестік тиімділігі жоғарылайды;
- білім беру үдерісінің сапасы мен нәтижелілігі артады.

Жалпы алғанда, бұл әдістемелік құрал мектепке дейінгі ұйымдарда баланың жан-жақты дамуына бағытталған сапалы білім беру ортасын қалыптастыруға, педагогтердің кәсіби шеберлігін жетілдіруге және оқу-тәрбие үдерісінің тиімділігін арттыруға ықпал етеді.

1. Мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың теориялық негіздері

1.1. Білім беру орталықтарының мақсаты мен міндеттері

Мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру орталықтары – баланың жас ерекшелігіне, қызығушылығына және жеке даму қарқынына сәйкес ұйымдастырылатын дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның маңызды бөлігі. Олар баланың еркін әрекет етуіне, таңдауға мүмкіндік алуына, ойын, тәжірибе, зерттеу және шығармашылық іс-әрекет арқылы білім мен дағдыны меңгеруіне жағдай жасайды. Білім беру орталықтары мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту үдерісін баланың табиғи қажеттіліктерімен ұштастырып, оның жан-жақты дамуына ықпал етеді.

Білім беру орталықтарын ұйымдастырудың негізгі мақсаты – мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық, әлеуметтік-коммуникативтік, шығармашылық, сөйлеу, сенсорлық және қимыл-қозғалыс қабілеттерін дамытуға қолайлы орта құру. Мұндай ортада бала өз бетінше әрекет етіп қана қоймай, құрдастарымен және педагогпен өзара қарым-қатынас орнатады, жаңа білімді тәжірибе арқылы меңгереді, қоршаған әлемді тануға қызығушылық танытады.

Білім беру орталықтарының міндеттері төмендегідей:

- баланың жас және жеке ерекшеліктеріне сәйкес дамытушы орта ұйымдастыру;

- балалардың еркін таңдау жасауына және дербес әрекет етуіне мүмкіндік беру;
- танымдық белсенділікті, қызығушылықты және зерттеушілік дағдыларды дамыту;
- сөйлеу мәдениетін, қарым-қатынас жасау қабілетін және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру;
- шығармашылық ойлау мен қиялды дамыту;
- сенсорлық қабылдау, ұсақ моторика, логикалық ойлау және зейінді жетілдіру;
- ойын, тәжірибе, бақылау, модельдеу және құрастыру арқылы білімді меңгерту;
- балалардың бірлескен әрекетке, өзара көмекке және ынтымақтастыққа бейімделуін қамтамасыз ету;
- ұлттық құндылықтарды, адамгершілік қасиеттерді және экологиялық мәдениетті қалыптастыру;
- инклюзивті білім беру қағидаттарына сәйкес әрбір баланың қажеттілігін ескеру.

Білім беру орталықтары баланың оқу-танымдық әрекетін ұйымдастырудың тиімді формасы ретінде оның белсенді субъект болуына мүмкіндік береді. Әр орталық белгілі бір білім беру бағытын қамтып, баланың сол бағыттағы қабілеттерін дамытуға қызмет етеді. Мысалы, сөйлеуді дамыту орталығы тілдік қарым-қатынасты жетілдірсе, математика және логика орталығы ойлау операцияларын дамытады, ал шығармашылық орталық баланың эстетикалық талғамы мен қиялын қалыптастырады.

Осылайша, білім беру орталықтарының мақсаты мен міндеттері мектепке дейінгі ұйымдағы оқу-тәрбие үдерісін баланың тұлғалық дамуына бағыттау, оның дербестігін, белсенділігін және шығармашылық әлеуетін ашу болып табылады. Білім беру орталықтарын дұрыс ұйымдастыру арқылы педагог әр баланың қабілетін байқап, оны қолдауға және дамытуға мүмкіндік алады.

1.2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудағы дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның маңызы

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінде дамытушы пәндік-кеңістіктік орта баланың тұлғалық, танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуын қамтамасыз ететін негізгі педагогикалық шарттардың бірі болып табылады. Бұл орта баланың еркін қозғалуына, таңдаулы әрекет жасауына, өздігінен ізденуіне, тәжірибе жүргізуіне және қоршаған ортамен белсенді өзара әрекеттесуіне мүмкіндік береді. Сондықтан дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаны ұйымдастыру мектепке дейінгі ұйым қызметінің маңызды құрамдас бөлігі саналады.

Дамытушы пәндік-кеңістіктік орта дегеніміз – баланың жас ерекшелігіне, қажеттілігіне, қызығушылығына және даму деңгейіне сәйкес арнайы ұйымдастырылған заттық, кеңістіктік, әлеуметтік және эмоционалдық жағдайлардың жиынтығы. Мұндай орта баланың дербес әрекетін қолдап қана қоймай, оның танымдық белсенділігін арттырады, шығармашылық қабілетін дамытады, қарым-қатынас жасауға ынталандырады және өзін-өзі көрсетуіне жағдай жасайды.

Бұл ортаның маңыздылығы ең алдымен баланың табиғи даму заңдылықтарымен байланысты. Мектеп жасына дейінгі бала қоршаған ортаны сезім мүшелері арқылы қабылдайды, заттармен әрекет ету барысында үйренеді, ойын арқылы тәжірибе жинақтайды. Сондықтан орта баланың зерттеушілік қызығушылығын оятып, оны жаңа білімді өз бетімен меңгеруге жетелеуі тиіс. Егер орта мазмұнды, қауіпсіз, қолжетімді және тартымды болса, бала онда белсенді әрекетке түсіп, өз мүмкіндігін толық аша алады.

Дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның негізгі қызметтері мыналар:

- баланың танымдық белсенділігін арттыру;
- дербес әрекет етуге және таңдау жасауға мүмкіндік беру;
- ойын, тәжірибе, бақылау және зерттеу арқылы білімді меңгерту;
- сөйлеу, ойлау, қиял, зейін, ес сияқты психикалық үдерістерді дамыту;
- әлеуметтік қарым-қатынас пен ынтымақтастық дағдыларын қалыптастыру;
- эмоционалдық жайлылық пен психологиялық қауіпсіздік қамтамасыз ету;
- шығармашылық қабілеттер мен эстетикалық талғамды дамыту;
- дене қимылы мен сенсорлық қабылдауды жетілдіру.

Мектепке дейінгі ұйымдағы дамытушы орта бірнеше өзара байланысты компоненттерден тұрады. Оларға кеңістіктік ұйымдастыру, мазмұндық толықтыру, қолжетімділік, қауіпсіздік, өзгермелілік және баланың жас ерекшелігіне сәйкестік жатады. Кеңістіктік ұйымдастыру баланың еркін қозғалуына және түрлі әрекет түрлерін орындауына жағдай жасайды. Мазмұндық толықтыру ортаның білім беру міндеттеріне сай ойыншықтармен, дидактикалық материалдармен, көрнекіліктермен, табиғи және техникалық құралдармен қамтамасыз етілуін білдіреді. Қолжетімділік баланың қажетті материалды өз бетімен алып, пайдалана алуын көздейді. Қауіпсіздік – ортаның санитарлық-гигиеналық және психологиялық талаптарға сай болуын қамтамасыз етеді. Өзгермелілік ортаның мазмұнын тақырыпқа, маусымға, балалардың қызығушылығына қарай жаңартып отыруды білдіреді.

Дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның тиімді ұйымдастырылуы педагогтің кәсіби шеберлігіне тікелей байланысты. Педагог ортаны жоспарлау кезінде балалардың жас ерекшелігін, даму деңгейін, жеке қажеттіліктерін

және топтың ерекшелігін ескеруі қажет. Сонымен қатар ортаның мазмұны білім беру бағдарламасының мақсат-міндеттерімен үйлесімді болуы тиіс. Мұндай жағдайда орта баланың тек ойнап қана қоймай, үйренуіне, зерттеуіне, салыстыруына, қорытынды жасауына мүмкіндік беретін белсенді білім беру кеңістігіне айналады.

Дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның маңызы инклюзивті білім беру жағдайында да ерекше. Әрбір баланың жеке мүмкіндігін ескере отырып ұйымдастырылған орта ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың да оқу-танымдық әрекетке толық қатысуына жағдай жасайды. Бұл олардың әлеуметтенуіне, өзіне деген сенімін арттыруға және құрдастарымен тең дәрежеде әрекет етуіне ықпал етеді.

Қорыта айтқанда, мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудағы дамытушы пәндік-кеңістіктік орта – баланың жан-жақты дамуының негізі. Ол баланың белсенділігін, дербестігін, шығармашылығын және танымдық қызығушылығын дамытатын маңызды педагогикалық ресурс болып табылады. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда мұндай ортаны ғылыми негізде, жүйелі және мақсатты түрде ұйымдастыру білім беру сапасын арттырудың басты шарттарының бірі болып саналады.

1.3. Баланың жеке ерекшеліктеріне сәйкес білім беру ортасын құру қағидаттары

Мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру ортасын тиімді ұйымдастырудың басты шарты – әр баланың жеке ерекшеліктерін ескеру. Себебі мектеп жасына дейінгі кезеңде балалардың даму қарқыны, қызығушылығы, темпераменті, қабілеті, мінез-құлқы, қабылдау ерекшелігі және әрекетке бейімділігі бірдей болмайды. Сондықтан білім беру ортасы барлық балаға ортақ талаппен ғана емес, олардың дара қажеттіліктеріне сай бейімделіп құрылуы тиіс. Мұндай тәсіл баланың өзін қауіпсіз сезінуіне, белсенді болуына, өз мүмкіндігін еркін көрсетуіне және оқу-танымдық әрекетке қызығушылықпен қатысуына жағдай жасайды.

Баланың жеке ерекшеліктеріне сәйкес білім беру ортасын құру бірнеше маңызды қағидаттарға негізделеді. Біріншісі – **даралық қағидаты**. Бұл қағидат әр баланың даму деңгейін, қызығушылығын, қабілетін және психологиялық ерекшелігін ескеруді көздейді. Педагог ортаны ұйымдастырғанда бірдей тапсырма мен бірдей материалды барлық балаға ұсынумен шектелмей, олардың мүмкіндігіне қарай әртүрлі деңгейдегі әрекеттерді жоспарлауы қажет. Мысалы, бір бала сурет салуға қызықса, екіншісі құрастыруға, үшіншісі тәжірибе жасауға бейім болуы мүмкін. Осындай жағдайда ортаның мазмұны баланың жеке таңдауына мүмкіндік беруі тиіс.

Екінші қағидат – **қолжетімділік қағидаты**. Білім беру ортасындағы барлық материалдар, ойыншықтар, құралдар мен көрнекіліктер баланың жасына және бойына сай, қауіпсіз әрі қолжетімді жерде орналасуы керек. Бала қажетті затты өз бетімен алып, қайта орнына қоя алатындай жағдай жасалса, оның дербестігі мен жауапкершілігі қалыптасады. Қолжетімді орта баланың өз әрекетін жоспарлауына, таңдауға және шешім қабылдауға үйренуіне ықпал етеді.

Үшінші қағидат – **қауіпсіздік қағидаты**. Мектепке дейінгі жастағы балалардың дене және психологиялық қауіпсіздігі бірінші орында тұруы тиіс. Сондықтан білім беру ортасы санитарлық-гигиеналық талаптарға сай, өткір бұрыштардан, қауіпті заттардан, жарақат алу қаупі бар құралдардан таза болуы қажет. Сонымен қатар психологиялық қауіпсіздік те маңызды: бала қателесуден қорықпай, еркін әрекет ете алатын, қолдау мен мадақтауға негізделген ортада дамиды.

Төртінші қағидат – **өзгермелілік және икемділік қағидаты**. Балалардың қызығушылығы мен қажеттілігі уақыт өте өзгеріп отырады. Сондықтан білім беру ортасының мазмұны да тақырыпқа, маусымға, оқу міндетіне және балалардың даму деңгейіне қарай жаңартылып отыруы тиіс. Икемді орта бір орталықтан екінші орталыққа еркін ауысуға, материалдарды алмастыруға, жаңа ойындар мен тапсырмаларды енгізуге мүмкіндік береді. Бұл баланың жалығып кетпеуіне және үнемі жаңа әрекетке ынталануына жағдай жасайды.

Бесінші қағидат – **белсенділік пен дербестік қағидаты**. Бала білімді дайын күйінде қабылдаушы емес, оны өз әрекеті арқылы меңгеруші субъект ретінде қарастырылуы керек. Сондықтан орта баланың өздігінен ізденуіне, тәжірибе жасауына, салыстыруына, сұрақ қоюына және қорытынды жасауына мүмкіндік беретіндей ұйымдастырылуы қажет. Мұндай ортада педагог бағыттаушы, қолдаушы және ынталандырушы рөл атқарады.

Алтыншы қағидат – **қызығушылыққа негізделу қағидаты**. Баланың оқу-танымдық әрекетке белсенді қатысуы оның ішкі қызығушылығына байланысты. Егер ортада тартымды ойындар, көрнекі материалдар, тәжірибелік құралдар, шығармашылық тапсырмалар жеткілікті болса, бала сол әрекетке өз еркімен қатысады. Қызығушылыққа негізделген орта баланың танымдық белсенділігін арттырып, оқу үдерісін табиғи әрі тиімді етеді.

Жетінші қағидат – **инклюзивтілік қағидаты**. Әрбір бала, соның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар да, білім беру ортасына толыққанды қатысу мүмкіндігіне ие болуы тиіс. Бұл үшін орта олардың физикалық, сенсорлық, сөйлеу және әлеуметтік ерекшеліктеріне бейімделеді. Қажет болған жағдайда ірілендірілген материалдар, тактильді құралдар, визуалды белгілер, қосымша қолдау құралдары пайдаланылады. Инклюзивті

орта барлық баланың бірлесіп әрекет етуіне, өзара түсіністік пен сыйластыққа тәрбиеленуіне ықпал етеді.

Сегізінші қағидат – **ынталандыру және қолдау қағидаты**. Баланың жетістігін байқап, оны мадақтау, қолдау көрсету, жетістікке жетуге сенім ұялату – білім беру ортасының маңызды психологиялық негізі. Мұндай ортада бала өзіне сенімді болып, жаңа әрекеттерді орындауға батыл қадам жасайды. Педагогтің жылы қарым-қатынасы мен қолдауы баланың эмоционалдық жайлылығын қамтамасыз етеді.

Тоғызыншы қағидат – **ұлттық және мәдени сәйкестік қағидаты**. Білім беру ортасы баланың ұлттық құндылықтарды, салт-дәстүрді, ана тілін, мәдени мұраны тануына мүмкіндік беруі тиіс. Ұлттық ойындар, халықтық бұйымдар, ертегілер, ою-өрнектер, музыкалық аспаптар мен тұрмыстық заттар ортаның мазмұнын байытып, баланың рухани-адамгершілік дамуына ықпал етеді.

Осы қағидаттардың барлығы өзара байланыста жүзеге асқанда ғана білім беру ортасы баланың жеке ерекшеліктеріне сай тиімді ұйымдастырылған ортаға айналады. Мұндай ортада әр бала өзін маңызды, қабілетті және еркін сезінеді. Педагогтің міндеті – осы ерекшеліктерді дер кезінде байқап, ортаны соған сәйкес бейімдеу, баланың дамуына қолайлы жағдай жасау. Қорыта айтқанда, баланың жеке ерекшеліктеріне сәйкес білім беру ортасын құру қағидаттары мектепке дейінгі ұйымдағы сапалы білім берудің, тұлғаға бағытталған тәрбиенің және әр баланың әлеуетін толық ашудың негізі болып табылады.

2. Балабақшадағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың инновациялық тәсілдері

2.1. STEM элементтері енгізілген зерттеу орталығы

Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балалардың танымдық белсенділігін арттыру, зерттеушілік қабілетін дамыту және қоршаған әлемді тәжірибе арқылы таныту ерекше маңызға ие. Осы тұрғыда STEM элементтері енгізілген зерттеу орталығы балабақшадағы инновациялық білім беру кеңістігінің тиімді түрлерінің бірі болып табылады. Мұндай орталықта бала тек дайын ақпаратты қабылдаушы емес, өз бетімен бақылау жасап, сұрақ қойып, болжам жасап, тәжірибе жүргізіп, қорытынды шығаратын белсенді зерттеуші ретінде әрекет етеді.

STEM ұғымы ғылым, технология, инженерия және математика бағыттарының кіріктірілуін білдіреді. Мектепке дейінгі ұйым жағдайында бұл бағыттар күрделі теориялық мазмұнда емес, баланың жас ерекшелігіне сай қарапайым, қызықты және қолжетімді әрекеттер арқылы жүзеге асырылады. STEM элементтері енгізілген зерттеу орталығы балалардың табиғи

қызығушылығын қолдап, олардың тәжірибе жасауға, салыстыруға, модельдеуге, құрастыруға және нәтижені талдауға деген ынтасын дамытады.

Зерттеу орталығының негізгі мақсаты – балалардың қоршаған орта құбылыстарын бақылау, тәжірибе жасау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау және қарапайым ғылыми түсініктерді меңгеру арқылы танымдық қабілеттерін дамыту. Бұл орталықта бала су, құм, ауа, жарық, магнит, өсімдік, табиғи материалдар, құрылыс бөлшектері сияқты түрлі нысандармен әрекет ете отырып, өз тәжірибесі арқылы білім алады.

STEM элементтері енгізілген зерттеу орталығының міндеттері төмендегідей:

- балалардың зерттеушілік қызығушылығын ояту;
- бақылау, салыстыру, талдау және қорытынды жасау дағдыларын қалыптастыру;
- қарапайым тәжірибелер арқылы табиғат құбылыстарын түсіндіру;
- құрастыру, модельдеу және жобалау әрекеттерін дамыту;
- математикалық түсініктерді тәжірибелік жолмен меңгерту;
- логикалық ойлау мен проблеманы шешу қабілетін жетілдіру;
- топпен жұмыс жасау, пікір алмасу және бірлескен әрекет дағдыларын қалыптастыру;
- шығармашылық пен инженерлік ойлауды дамыту;
- қауіпсіздік ережелерін сақтай отырып, тәжірибелік әрекетке баулу.

Зерттеу орталығының мазмұны балалардың жас ерекшелігіне сәйкес ұйымдастырылады. Кіші жастағы балалар үшін қарапайым бақылау, сенсорлық ойындар, су мен құммен тәжірибе жасау, табиғи материалдарды зерттеу тиімді болса, ересек топтарда қарапайым тәжірибелер, өлшеу, салыстыру, құрастыру, модель жасау, нәтижені белгілеу сияқты әрекеттер көбірек қолданылады. Осылайша орталық мазмұны біртіндеп күрделеніп, баланың даму деңгейіне сай бейімделеді.

STEM зерттеу орталығын ұйымдастыруда келесі негізгі компоненттер болуы қажет:

- **ғылыми-зерттеу бұрышы** – лупа, өлшеуіш ыдыстар, магнит, таразы, құмсағат, термометр, табиғи материалдар;
- **тәжірибе жасау аймағы** – су, құм, топырақ, өсімдік тұқымдары, түрлі ыдыстар, сүзгі, түтікше, бояғыштар;
- **құрастыру және модельдеу аймағы** – конструкторлар, LEGO бөлшектері, құрылыс материалдары, геометриялық пішіндер;
- **математикалық зерттеу бұрышы** – санау таяқшалары, цифрлар, өлшеу құралдары, салыстыруға арналған материалдар;
- **ақпараттық қолдау аймағы** – суреттер, сызбалар, кестелер, тәжірибе алгоритмдері, QR-код арқылы бейнематериалдар;
- **шығармашылық аймақ** – зерттеу нәтижесін суреттеу, сызу, жапсыру, макет жасауға арналған құралдар.

Орталықтағы материалдар баланың өз бетімен қолдануына ыңғайлы, қауіпсіз және қолжетімді болуы тиіс. Барлық құралдар ашық сөрелерде, белгіленген орындарда орналасып, бала қажетті затты өзі таңдап ала алатындай ұйымдастырылады. Бұл оның дербестігін, жауапкершілігін және тәртіпке бейімделуін қалыптастырады.

STEM зерттеу орталығында қолданылатын негізгі жұмыс түрлері мыналар:

- бақылау;
- қарапайым тәжірибелер;
- салыстыру;
- өлшеу;
- сұрыптау;
- модельдеу;
- құрастыру;
- болжам жасау;
- нәтижені талдау;
- қорытынды шығару.

Мысалы, балалар «Не батады, не жүзеді?», «Су қалай өзгереді?», «Өсімдікке не қажет?», «Магнит не тартады?», «Қай құрылыс мықты?» сияқты

тәжірибелік тапсырмалар орындай алады. Мұндай жұмыстар барысында олар тек жаңа білім алып қана қоймай, өз ойларын дәлелдеуге, сұрақ қоюға, пікір айтуға және бірлесіп шешім қабылдауға үйренеді.

Педагогтің рөлі бұл орталықта ерекше маңызды. Ол дайын білім беруші емес, баланың зерттеу әрекетін ұйымдастырушы, бағыттаушы және қолдаушы тұлға ретінде әрекет етеді. Педагог балаларға сұрақ қою арқылы ойлануға жетелейді, тәжірибе жасауға жағдай жасайды, қауіпсіздік ережелерін түсіндіреді, нәтижені талдауға көмектеседі және әр баланың белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Сонымен қатар педагог балалардың қызығушылығына сәйкес тапсырмаларды түрлендіріп, күрделендіріп отырады.

STEM элементтері енгізілген зерттеу орталығының тиімділігі бірнеше бағытта байқалады. Біріншіден, балада танымдық қызығушылық артады. Екіншіден, ол қоршаған орта құбылыстарын түсінуге ұмтылады. Үшіншіден, логикалық ойлау, сөйлеу, ұсақ моторика, кеңістіктік бағдарлау және шығармашылық қабілеттері дамиды. Төртіншіден, бала тәжірибе арқылы білім алудың маңызын түсінеді және өз әрекетінің нәтижесін көре алады. Бесіншіден, бірлескен жұмыс барысында қарым-қатынас мәдениеті мен әлеуметтік дағдылары қалыптасады.

Зерттеу орталығын ұйымдастыруда қауіпсіздік талаптарын сақтау міндетті. Тәжірибеге арналған барлық материалдар бала денсаулығына зиянсыз болуы керек. Су, құм, ұсақ бөлшектер, табиғи материалдармен жұмыс кезінде педагог бақылауы қамтамасыз етіледі. Сонымен қатар орталықтағы құралдар жас ерекшелігіне сай таңдалып, артық күрделілікке жол берілмеуі тиіс.

Қорыта айтқанда, STEM элементтері енгізілген зерттеу орталығы – мектепке дейінгі ұйымдағы инновациялық білім беру ортасының маңызды бөлігі. Ол баланың зерттеушілік қабілетін, логикалық ойлауын, шығармашылық белсенділігін және тәжірибелік дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Мұндай орталықты тиімді ұйымдастыру арқылы педагог балалардың ғылымға деген алғашқы қызығушылығын қалыптастырып, олардың болашақта жаңашыл, ізденімпаз және ойлай білетін тұлға болып қалыптасуына негіз қалайды.

2.2. Цифрлық технологиялар мен интерактивті құралдарды қолдану

Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде цифрлық технологиялар мен интерактивті құралдарды тиімді пайдалану балалардың танымдық белсенділігін арттырудың, оқу үдерісін қызықты әрі мазмұнды ұйымдастырудың маңызды жолдарының бірі болып табылады. Балабақшадағы білім беру орталықтарын ұйымдастыру барысында

ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу баланың жас ерекшелігіне сай көрнекілік, қолжетімділік, эмоциялық тартымдылық және әрекет арқылы меңгеру қағидаттарын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Цифрлық технологиялар мектепке дейінгі жастағы балалар үшін тек экрандық құрал ғана емес, олардың ойлауын, сөйлеуін, есте сақтауын, қиялын және шығармашылық қабілетін дамытуға ықпал ететін заманауи педагогикалық ресурс ретінде қарастырылады. Интерактивті тақта, планшет, компьютер, QR-код, мультимедиялық презентациялар, бейнежазбалар, дыбыстық материалдар, білім беру платформалары мен ойындық қосымшалар білім беру орталықтарының мазмұнын байытып, баланың оқу әрекетіне қызығушылығын арттырады.

Цифрлық технологиялар мен интерактивті құралдарды қолданудың негізгі мақсаты – баланың танымдық әрекетін қолдау, оқу материалын көрнекі әрі түсінікті түрде ұсыну, дербес ізденіс жасауына жағдай туғызу және білім беру орталықтарындағы жұмысты заманауи талаптарға сай ұйымдастыру. Мұндай құралдар арқылы бала ақпаратты тыңдап қана қоймай, оны көреді, салыстырады, таңдайды, жауап береді, тапсырманы орындайды және нәтижесін бірден бағалай алады.

Цифрлық технологияларды қолданудың міндеттері төмендегідей:

- балалардың оқу-танымдық қызығушылығын арттыру;
- көрнекі және дыбыстық ақпарат арқылы қабылдау мүмкіндігін кеңейту;

- қарапайым цифрлық сауаттылықтың алғашқы дағдыларын қалыптастыру;
- тапсырмаларды ойын түрінде орындауға жағдай жасау;
- баланың дербес әрекетін қолдау;
- оқу материалын саралап ұсыну;
- интерактивті кері байланыс ұйымдастыру;
- сөйлеу, ойлау, есте сақтау және зейін процестерін дамыту;
- білім беру орталықтарындағы жұмысты тиімді жоспарлау және түрлендіру.

Балабақшадағы білім беру орталықтарында цифрлық технологияларды қолдану баланың жас ерекшелігіне сай, қауіпсіз және шектеулі уақыт аралығында жүзеге асырылуы тиіс. Экран алдында ұзақ отыруға жол берілмейді, сондықтан цифрлық құралдар дәстүрлі ойын, тәжірибе, құрастыру, сурет салу, әңгімелеу сияқты әрекеттермен үйлестіріледі. Бұл тәсіл баланың денсаулығын сақтауға және оқу үдерісінің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Цифрлық технологиялар мен интерактивті құралдарды қолдануға арналған білім беру орталықтарының мазмұны әртүрлі бағытта ұйымдастырылуы мүмкін. Мысалы:

- **сөйлеуді дамыту орталығында** – дыбыстық жаттығулар, ертегілерді тыңдау, сурет бойынша әңгіме құрастыру, интерактивті сөздік ойындар;
- **математика орталығында** – санау, салыстыру, пішіндерді тану, логикалық тапсырмалар, интерактивті жаттығулар;
- **таным орталығында** – табиғат құбылыстары туралы бейнематериалдар, виртуалды бақылаулар, тәжірибе нәтижелерін көрсету;
- **шығармашылық орталығында** – сурет салу бағдарламалары, анимациялық тапсырмалар, музыкалық сүйемелдеу;
- **құрастыру орталығында** – үлгі бойынша жинау, виртуалды модельдер, құрылыс схемалары;
- **ойын орталығында** – интерактивті дидактикалық ойындар, тапсырмалар мен викториналар.

Балабақша жағдайында жиі қолданылатын цифрлық құралдарға мыналар жатады:

- **интерактивті тақта** – суреттерді, бейнелерді, дыбыстарды көрсетуге, тапсырмаларды бірге орындауға мүмкіндік береді;
- **планшет пен компьютер** – қысқа білім беру ойындарын, жаттығуларды, бейнематериалдарды қолдануға жағдай жасайды;
- **QR-кодтар** – тапсырма, бейне, аудио немесе қосымша ақпаратқа жылдам қол жеткізуге мүмкіндік береді;

- **мультимедиялық презентациялар** – жаңа тақырыпты көрнекі түрде түсіндіруге көмектеседі;
- **аудиожазбалар** – ертегі, өлең, жұмбақ, дыбыстық жаттығуларды тыңдатуға қолданылады;
- **білім беру платформалары** – LearningApps, Wordwall, Kahoot сияқты интерактивті тапсырмалар орындауға мүмкіндік береді;
- **бейнепроектор** – топтық жұмыс барысында көрнекілікті арттырады.

Интерактивті құралдарды қолдану балалардың оқу әрекетіне белсенді қатысуына ықпал етеді. Мысалы, интерактивті тақтада бала суретті таңдайды, дұрыс жауапты белгілейді, пішінді орнына қояды, дыбысты тыңдап, сәйкес бейнені табады немесе тапсырманы экранда орындайды. Мұндай әрекеттер баланың назарын шоғырландырып, оқу материалын жеңіл әрі қызықты меңгеруіне көмектеседі.

Цифрлық технологияларды қолдану барысында тәрбиешінің рөлі ерекше. Тәрбиеші цифрлық құралдарды мақсатқа сай таңдап, оларды оқу мазмұнымен үйлестіріп, баланың белсенді әрекетін ұйымдастыруы қажет. Ол тек техникалық құралды пайдаланушы емес, оқу үдерісін бағыттаушы, баланың әрекетін бақылаушы және қолдаушы тұлға ретінде әрекет етеді. Сонымен қатар тәрбиеші цифрлық материалдардың мазмұнын алдын ала тексеріп, олардың жас ерекшелігіне сәйкестігін, қауіпсіздігін және тәрбиелік құндылығын ескеруі тиіс.

Цифрлық технологиялар мен интерактивті құралдарды қолданудың тиімділігі бірнеше бағытта байқалады. Біріншіден, балалардың қызығушылығы артады және оқу әрекетіне ынтасы күшейеді. Екіншіден, көрнекілік пен дыбыстық сүйемелдеу арқылы ақпаратты қабылдау жеңілдейді. Үшіншіден, тапсырмаларды орындау барысында баланың ойлау, сөйлеу, есте сақтау, салыстыру және талдау дағдылары дамиды. Төртіншіден, интерактивті кері байланыс арқылы бала өз жетістігін бірден көре алады. Бесіншіден, топтық және жұптық жұмыстарда балалардың қарым-қатынас мәдениеті мен бірлескен әрекет дағдылары қалыптасады.

Цифрлық технологияларды қолдануда қауіпсіздік пен гигиеналық талаптарды сақтау міндетті. Экран уақыты жас ерекшелігіне сай шектелуі, құралдар баланың көру қабілетіне зиян келтірмейтіндей қашықтықта қолданылуы, мазмұны тәрбиелік және танымдық сипатта болуы тиіс. Сонымен қатар цифрлық әрекет пен дәстүрлі ойын, қозғалыс, тәжірибе және шығармашылық жұмыс арасында тепе-теңдік сақталуы қажет.

Қорыта айтқанда, цифрлық технологиялар мен интерактивті құралдарды қолдану балабақшадағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың инновациялық бағыты болып табылады. Олар оқу үдерісін жандандырып, баланың танымдық белсенділігін арттырады, дербес әрекетін қолдайды және

заманауи білім беру талаптарына сай дамытушы орта қалыптастыруға мүмкіндік береді. Дұрыс ұйымдастырылған жағдайда цифрлық ресурстар мектепке дейінгі жастағы балалардың жан-жақты дамуына, шығармашылық ойлауына және болашақ цифрлық ортаға бейімделуіне тиімді ықпал етеді.

2.3. STEAM, LEGO және робототехника бұрыштарын ұйымдастыру

Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балалардың шығармашылық, зерттеушілік және инженерлік ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған инновациялық технологиялардың маңызы артып келеді. Соның ішінде **STEAM технологиясы, LEGO-конструкциялау және робототехника элементтері** мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық белсенділігін арттырудың тиімді құралдарының бірі болып табылады. Бұл бағыттар баланың қоршаған ортаны зерттеуіне, тәжірибе жасауына, логикалық ойлауына, мәселені шешу дағдыларын қалыптастыруға және командалық жұмыста өзара әрекеттесуіне мүмкіндік береді.

STEAM технологиясының мәні

STEAM – ғылым (Science), технология (Technology), инженерия (Engineering), өнер (Art) және математика (Mathematics) бағыттарын кіріктіріп оқытуға негізделген білім беру технологиясы. Мектепке дейінгі ұйымда STEAM технологиясы ойын әрекеті арқылы жүзеге асырылады. Балалар құрылыс материалдарымен жұмыс істеп, тәжірибелер жүргізіп, модельдер құрастырады, қарапайым инженерлік міндеттерді шешеді.

STEAM орталығының негізгі мақсаты – баланың зерттеушілік қабілетін дамыту, шығармашылықпен ойлауын қалыптастыру және алған білімін тәжірибеде қолдануға үйрету.

STEAM орталығының міндеттері

- зерттеушілік қызығушылықты қалыптастыру;
- қарапайым инженерлік ойлауды дамыту;
- логикалық және математикалық қабілеттерді жетілдіру;
- шығармашылық қиялды дамыту;
- топпен жұмыс жасау мәдениетін қалыптастыру;
- мәселелерді шешудің түрлі жолдарын іздеуге үйрету.

STEAM бұрышын ұйымдастыру

STEAM бұрышы кең, жарық әрі қауіпсіз болуы тиіс. Жабдықтар балалардың жас ерекшелігіне сәйкес ашық сөрелерге орналастырылады. Әрбір материалдың өз орны белгіленіп, балалардың өздігінен пайдалануына мүмкіндік беріледі.

STEAM орталығында төмендегі аймақтарды ұйымдастыру ұсынылады:

- зерттеу және тәжірибе жасау аймағы;
- құрылыс және модельдеу аймағы;
- математика және логика ойындары аймағы;
- өнер және шығармашылық аймағы;
- цифрлық технологиялар бұрышы.

LEGO-конструкциялау бұрышы

LEGO технологиясы – мектепке дейінгі жастағы балалардың кеңістіктік ойлауын, ұсақ моторикасын, шығармашылығын және коммуникативтік қабілеттерін дамытудың тиімді құралы.

LEGO бұрышында балалар түрлі ғимараттар, көлік түрлері, жануарлар, ертегі кейіпкерлері, табиғи нысандар мен қарапайым механизмдердің үлгілерін құрастырады.

LEGO бұрышында болуы тиіс құралдар

- LEGO DUPLO жиынтықтары;
- классикалық LEGO конструкторлары;
- магнитті конструкторлар;
- ірі құрылыс бөлшектері;
- үлгі-карталар;
- құрылысқа арналған тапсырмалар жинағы;

- дайын модельдерді көрсетуге арналған сөрелер.

LEGO бұрышында ұйымдастырылатын жұмыстар

- үлгі бойынша құрастыру;
- еркін құрастыру;
- жұптық және топтық жобалар;
- белгілі бір мәселені шешуге арналған инженерлік тапсырмалар;
- шығармашылық жобалар әзірлеу.

Робототехника бұрышы

Робототехника – балалардың алгоритмдік ойлауын, қарапайым бағдарламалау түсініктерін және инженерлік дағдыларын қалыптастыратын инновациялық бағыттардың бірі.

Мектепке дейінгі ұйымда робототехника күрделі бағдарламалауды емес, қарапайым әрекеттерді орындауға арналған білім беру жиынтықтарын қолдану арқылы ұйымдастырылады.

Робототехника бұрышына қажетті құралдар

- LEGO Education жиынтықтары;
- Bee-Bot немесе Blue-Bot роботтары;
- MatataLab бағдарламалау жиынтығы;
- Coding Express кешені;
- Cubetto бағдарламалау жиынтығы;
- интерактивті тапсырма алаңдары;
- бағыттау карталары;
- бағдарламалау карточкалары.

Робототехника орталығында өткізілетін жұмыстар

Балалар роботтың қозғалысын жоспарлайды, қарапайым алгоритмдер құрады, бағыт береді, кедергілерден өткізеді және берілген тапсырманы орындауға үйретеді.

Мысалы:

- «Роботты үйіне жеткіз»;
- «Лабиринттен шығу»;
- «Жемістерді жина»;
- «Қаланы аралау»;
- «Бағдар бойынша қозғалу».

Осындай жұмыстар барысында балалар кеңістікте бағдарлау, жоспарлау, себеп-салдарлық байланыстарды анықтау және логикалық ойлау дағдыларын дамытады.

Педагогтің рөлі

STEAM, LEGO және робототехника бұрыштарында педагог балалардың дайын білімді меңгеруіне емес, олардың өздігінен ізденуіне жағдай жасайды. Тәрбиеші бағыт беруші, ұйымдастырушы және кеңесші қызметін атқарады. Ол балалардың қызығушылығын қолдап, проблемалық жағдаяттар ұсынып, бірлескен зерттеу әрекетін ұйымдастырады.

Күтілетін нәтижелер

STEAM, LEGO және робототехника бұрыштарын жүйелі ұйымдастыру нәтижесінде балалар:

- зерттеушілік әрекетке қызығушылық танытады;
- логикалық және инженерлік ойлау қабілеттерін дамытады;
- шығармашылықпен шешім қабылдайды;
- ұсақ қол моторикасын жетілдіреді;
- қарапайым бағдарламалау элементтерін меңгереді;
- топпен жұмыс істеу және өз ойын дәлелдеу дағдыларын қалыптастырады;
- алған білімдерін күнделікті өмірде қолдануға үйренеді.

Осылайша, STEAM, LEGO және робототехника бұрыштары мектепке дейінгі ұйымдағы заманауи білім беру ортасының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Олар балалардың танымдық белсенділігін арттырып, ХХІ ғасыр дағдыларын қалыптастыруға, шығармашыл, ізденімпаз және жаңашыл тұлғаны тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

2.4. Экологиялық және зертханалық орталықтарды жабдықтау

Экологиялық және зертханалық орталық – мектепке дейінгі ұйымдағы балалардың қоршаған орта туралы түсініктерін кеңейтуге, табиғатты бақылауға, зерттеуге деген қызығушылығын арттыруға және қарапайым тәжірибелер жүргізу арқылы танымдық қабілеттерін дамытуға арналған білім беру кеңістігі. Бұл орталық балалардың экологиялық мәдениетін қалыптастырып, табиғатқа ұқыпты қарау, оны қорғау және аялау дағдыларын дамытуға бағытталады.

Мектепке дейінгі жастағы балалар қоршаған ортаны ойын, бақылау және тәжірибе жасау арқылы таниды. Сондықтан экологиялық және зертханалық орталықтың мазмұны балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес ұйымдастырылып, қауіпсіздік талаптары толық сақталуы тиіс.

Орталықтың мақсаты

Балалардың табиғат туралы білімдерін кеңейту, қарапайым зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру арқылы бақылау, салыстыру, талдау және қорытынды жасау дағдыларын қалыптастыру, экологиялық мәдениетті дамыту.

Міндеттері

- табиғат құбылыстары туралы алғашқы ғылыми түсініктер қалыптастыру;
- зерттеу әрекеттеріне қызығушылықты дамыту;
- тәжірибе жасау барысында себеп-салдарлық байланысты анықтауға үйрету;
- табиғатты қорғауға жауапкершілік сезімін тәрбиелеу;
- экологиялық сауаттылық пен зерттеушілік құзыреттілікті қалыптастыру.

Экологиялық орталықтың жабдықталуы

Экологиялық орталықта табиғи материалдар мен көрнекіліктер орналастырылады. Олардың барлығы балалардың өздігінен бақылау жүргізуіне қолжетімді болуы қажет.

Негізгі жабдықтар:

- бөлме өсімдіктері;
- гүлдерді күтуге арналған құралдар (кішкентай суқұйғыш, бүріккіш, шүберек);
- табиғи материалдар (тас, құм, ағаш қабығы, бұтақтар, бүрлер, кепкен жапырақтар, тұқымдар);
- табиғат күнтізбесі;
- ауа райын бақылау бұрышы;
- Қазақстанның жануарлары мен өсімдіктері бейнеленген суреттер;
- жыл мезгілдеріне арналған альбомдар;
- гербарийлер;
- табиғатты қорғау тақырыбындағы көркем әдебиеттер;
- экологиялық ойындар мен пазлдар;
- қоқысты сұрыптауға арналған түрлі түсті контейнерлер.

Зертханалық орталықтың жабдықталуы

Зертханалық орталық балалардың тәжірибе жасауына мүмкіндік беретін қауіпсіз құралдармен қамтамасыз етіледі.

Қажетті құрал-жабдықтар:

- үлкейткіш әйнек;
- магниттер;
- компас;
- құм сағаты;
- таразы;
- өлшеуіш ыдыстар;
- пробиркалар мен пластик стақандар;
- құйғыштар;
- пипеткалар;
- сүзгілер;
- түрлі түсті суға арналған мөлдір ыдыстар;
- термометрдің қауіпсіз үлгісі;
- фонарь;
- микроскоптың балаларға арналған қарапайым үлгісі;
- тәжірибе жасауға арналған алжапқыштар.

Ұйымдастырылатын зерттеу жұмыстары

Экологиялық және зертханалық орталықта балалармен төмендегідей тәжірибелер ұйымдастыруға болады:

- судың қасиеттерін зерттеу;
- мұздың еру процесін бақылау;
- тұқымның өнуін бақылау;

- өсімдіктің жарыққа тәуелділігін анықтау;
- судың булануын бақылау;
- магниттің әсерін зерттеу;
- құм мен саздың қасиеттерін салыстыру;
- түрлі материалдардың суда батуы мен жүзуін анықтау;
- топырақ құрамын қарастыру;
- ауа қозғалысын бақылау.

Педагогтің рөлі

Педагог зерттеу әрекетінің ұйымдастырушысы әрі бағыттаушысы болып табылады. Ол балаларға дайын жауап бермей, олардың бақылауына, сұрақ қоюына, болжам жасауына және қорытынды шығаруына мүмкіндік береді.

Педагог:

- зерттеу мәселесін ұсынады;
- қауіпсіздік ережелерін түсіндіреді;
- тәжірибені орындауға жағдай жасайды;
- балалардың бақылауларын талқылайды;
- жаңа қорытындылар жасауға бағыт береді.

Қауіпсіздік талаптары

Экологиялық және зертханалық орталықты ұйымдастыру барысында төмендегі талаптар сақталуы тиіс:

- шыны ыдыстардың орнына пластик құралдарды пайдалану;
- улы немесе тікенекті өсімдіктерді орналастырмау;
- химиялық заттарды қолданбау;
- электр құралдарын тек педагогтің бақылауымен пайдалану;
- барлық тәжірибелердің балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес болуы;
- жұмыс соңында қолды жуу және жұмыс орнын жинастыру.

Инновациялық тәсілдер

Қазіргі таңда экологиялық орталықтың мүмкіндіктерін цифрлық технологиялар арқылы кеңейтуге болады:

- QR-код арқылы өсімдіктер мен жануарлар туралы ақпарат алу;
- интерактивті экологиялық ойындарды пайдалану;
- LearningApps платформасында табиғатқа арналған тапсырмалар орындау;
- Wordwall арқылы экологиялық викториналар ұйымдастыру;
- табиғатты бақылау нәтижелерін планшет немесе интерактивті тақтада тіркеу;

- уақыт аралығындағы өсімдіктің өсуін фото немесе бейне арқылы бақылау.

Күтілетін нәтижелер

Экологиялық және зертханалық орталықтағы жүйелі жұмыстар нәтижесінде балалар:

- табиғат туралы білімдерін кеңейтеді;
- қарапайым тәжірибелер жүргізуді меңгереді;
- бақылау және зерттеу дағдыларын қалыптастырады;
- экологиялық мәдениеті мен табиғатқа жауапкершілікпен қарау көзқарасын дамытады;
- логикалық ойлау, салыстыру, талдау және қорытынды жасау қабілеттерін жетілдіреді;
- зерттеушілік қызығушылығы мен шығармашылық белсенділігін арттырады.

Осылайша, экологиялық және зертханалық орталық мектепке дейінгі ұйымдағы дамытушы білім беру ортасының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Ол балалардың табиғатты ғылыми тұрғыдан танып-білуіне, қоршаған ортаға қамқорлықпен қарауына және өмірлік маңызды зерттеушілік құзыреттерді меңгеруіне ықпал етеді.

2.5. Сенсорлық даму және релаксация орталығы

Сенсорлық даму және релаксация орталығы – мектепке дейінгі ұйымдағы балалардың сезім мүшелері арқылы қоршаған ортаны тануын, эмоционалдық жай-күйін реттеуін және психологиялық саулығын қолдауды қамтамасыз ететін арнайы ұйымдастырылған білім беру кеңістігі. Бұл орталық баланың көру, есту, сипап сезу, иіс сезу және дәм сезу қабілеттерін жан-жақты дамытумен қатар, жүйке жүйесінің шамадан тыс жүктемесін азайтып, тынығуына мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі жастағы бала әлемді ең алдымен сезім мүшелері арқылы қабылдайды. Сондықтан сенсорлық тәжірибе оның танымдық, сөйлеу, әлеуметтік және эмоционалдық дамуының негізін қалайды. Ал релаксациялық аймақ баланың эмоционалдық тұрақтылығын сақтауға, мазасыздық деңгейін төмендетуге және өзін қауіпсіз сезінуіне жағдай жасайды.

Орталықтың мақсаты

Балалардың сенсорлық қабылдауын жетілдіру, ұсақ және жалпы моторикасын дамыту, эмоционалдық жай-күйін реттеу, психологиялық жайлылық пен қауіпсіз ортаны қамтамасыз ету.

Міндеттері

- көру, есту, сипап сезу, иіс және дәм сезу қабілеттерін дамыту;
- сенсорлық эталондарды (түсі, пішіні, көлемі, фактурасы, температурасы) меңгерту;
- ұсақ моторика мен қозғалыс үйлесімділігін жетілдіру;
- эмоционалдық шиеленісті төмендету;
- өз эмоцияларын тануға және реттеуге үйрету;
- инклюзивті білім беру жағдайында ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға қолдау көрсету.

Сенсорлық орталықтың жабдықталуы

Сенсорлық орталықта балалардың барлық сезім мүшелерін дамытуға арналған түрлі материалдар орналастырылады.

Негізгі жабдықтар:

- түрлі түсті сенсорлық панельдер;
- тактильді тақтайшалар;
- жұмсақ модульдер;
- сенсорлық кілемшелер;
- құм, жарма және суға арналған сенсорлық үстелдер;
- кинетикалық құм;
- гидрогель шариктері;

- табиғи материалдар (тас, бұр, жаңғақ, ағаш қабығы);
- әртүрлі фактурадағы маталар;
- сенсорлық қапшықтар;
- сортерлер;
- пирамидалар;
- мозайкалар;
- құрылыс материалдары;
- ұсақ моториканы дамыту ойыншықтары;
- жарық элементтері бар құралдар.

Релаксация аймағының жабдықталуы

Релаксациялық кеңістік баланың тынығып, эмоционалдық тепе-теңдігін қалпына келтіруіне мүмкіндік береді.

Қажетті құралдар:

- жұмсақ креслолар немесе пуфтар;
- жұмсақ кілем;
- жастықтар;
- шатыр немесе тыныштық бұрышы;
- баяу әуен тыңдауға арналған аудиожүйе;
- табиғат дыбыстары жазылған аудиоматериалдар;
- жарықдиодты шамдар;
- көпіршікті шамдар;
- талшықты жарық элементтері;
- ароматерапияға арналған табиғи иістер (балалардың денсаулығына қауіпсіз болған жағдайда ғана);
- тыныс алу жаттығуларына арналған құралдар;
- эмоциялар карталары;
- көңіл күй термометрі.

Ұйымдастырылатын іс-әрекеттер

Сенсорлық және релаксация орталығында төмендегідей жұмыстар жүргізіледі:

- түстерді, пішіндерді және көлемдерді ажырату;
- түрлі фактураларды салыстыру;
- құммен және сумен ойындар;
- табиғи материалдарды зерттеу;
- ұсақ моторика жаттығулары;
- тыныс алу гимнастикасы;
- саусақ жаттығулары;
- көзге арналған сергіту жаттығулары;

- музыкалық релаксация;
- арт-терапия элементтері;
- құм терапиясы;
- эмоцияларды тану және білдіру ойындары.

Педагогтің рөлі

Педагог сенсорлық орталықтағы жұмыстарды баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып ұйымдастырады. Ол баланың қызығушылығын қолдап, тапсырмаларды біртіндеп күрделендіреді және эмоционалдық жай-күйін бақылап отырады.

Педагог:

- сенсорлық материалдарды дұрыс таңдауды қамтамасыз етеді;
- балалардың дербес әрекетіне жағдай жасайды;
- релаксациялық жаттығуларды ұйымдастырады;
- эмоцияларды тану мен реттеуге бағыт береді;
- ата-аналарға сенсорлық дамуды қолдау бойынша кеңес береді.

Инклюзивті білім берудегі маңызы

Сенсорлық даму және релаксация орталығы ерекше білім беру қажеттілігі бар балалар үшін ерекше маңызды. Бұл орталық:

- сенсорлық шамадан тыс қозуды азайтады;
- эмоциялық тұрақтылықты сақтауға көмектеседі;
- аутизм спектрі бұзылыстары бар балалардың бейімделуін жеңілдетеді;
- зейіннің тұрақтануына ықпал етеді;
- қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Цифрлық технологияларды қолдану

Орталық жұмысында цифрлық құралдарды тиімді пайдалануға болады:

- интерактивті сенсорлық ойындар;
- жарық және дыбыс әсерлері бар панельдер;
- релаксациялық бейнероликтер;
- табиғат көріністері көрсетілетін мультимедиялық экран;
- QR-код арқылы тыныс алу жаттығуларының бейнесіне өту;
- LearningApps және Wordwall платформаларындағы сенсорлық тапсырмалар.

Қауіпсіздік талаптары

Орталықты ұйымдастыру кезінде келесі талаптар сақталуы қажет:

- барлық құралдар экологиялық таза материалдан жасалуы тиіс;
- ұсақ бөлшектер баланың жас ерекшелігіне сәйкес таңдалады;
- электр құрылғылары қауіпсіз орнатылуы қажет;
- жабдықтар үнемі тазартылып, дезинфекцияланады;
- балалар педагогтің бақылауымен жұмыс істейді;
- аллергия тудыратын материалдарды пайдалануға жол берілмейді.

Күтілетін нәтижелер

Сенсорлық даму және релаксация орталығындағы жүйелі жұмыс нәтижесінде балалар:

- сенсорлық қабылдау қабілеттерін жетілдіреді;
- түстерді, пішіндерді, көлемдерді және фактураларды еркін ажыратады;
- ұсақ моторикасы мен қозғалыс үйлесімділігі дамиды;
- эмоцияларын тануға және басқаруға үйренеді;
- мазасыздық деңгейі төмендеп, психологиялық жайлылығы артады;
- танымдық белсенділігі, зейіні және есте сақтау қабілеті жақсарады;
- қарым-қатынас жасау және өздігінен әрекет ету дағдылары қалыптасады.

Қорыта айтқанда, сенсорлық даму және релаксация орталығы – мектепке дейінгі ұйымдағы дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның маңызды құрамдас бөлігі. Ол баланың жан-жақты дамуына, эмоционалдық саулығын нығайтуға және оқу-тәрбие процесіне белсенді қатысуына қолайлы жағдай жасайды.

2.6. Ұлттық құндылықтарға негізделген таным орталығы

Ұлттық құндылықтарға негізделген таным орталығы – мектепке дейінгі ұйымдағы балалардың ұлттық мәдениетке, салт-дәстүрге, ана тіліне, халықтық мұраға деген құрметін қалыптастыратын, олардың ұлттық дүниетанымын дамытатын арнайы ұйымдастырылған білім беру кеңістігі. Бұл орталық арқылы балалар қазақ халқының рухани және материалдық мәдениетімен танысып, ұлттық құндылықтарды күнделікті өмірде қолдануға үйренеді.

Мектепке дейінгі жаста ұлттық тәрбие беру – тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттерінің қалыптасуының негізі. Сондықтан таным орталығы балалардың жас ерекшеліктеріне сай ұлттық ойындармен, тұрмыстық бұйымдармен, қолөнер үлгілерімен, халық ауыз әдебиетімен және этномәдени материалдармен жабдықталады.

Орталықтың мақсаты

Балалардың ұлттық құндылықтар туралы білімдерін кеңейту, қазақ халқының мәдени мұрасына қызығушылығын арттыру, ұлттық сана-сезімін қалыптастыру және туған елге деген сүйіспеншілігін тәрбиелеу.

Міндеттері

- қазақ халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары туралы алғашқы түсініктер қалыптастыру;
- ұлттық мәдениетке құрмет сезімін тәрбиелеу;
- мемлекеттік тілге қызығушылықты арттыру;
- ұлттық ойындар арқылы танымдық және шығармашылық қабілеттерді дамыту;
- халықтық қолөнер элементтерімен таныстыру;
- патриоттық және рухани-адамгершілік қасиеттерді қалыптастыру.

Орталықтың жабдықталуы

Ұлттық таным орталығы балалардың өздігінен зерттеп, бақылап, ойнауына мүмкіндік беретін көрнекіліктермен және дидактикалық материалдармен қамтамасыз етіледі.

Негізгі жабдықтар:

- қазақ үйдің шағын макеті;
- ұлттық жиһаздардың үлгілері (сандық, бесік, кебеже, адалбақан);
- ұлттық киімдердің үлгілері;
- домбыра және басқа ұлттық аспаптардың макеттері;
- ою-өрнек үлгілері;

- Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Туы, Елтаңбасы және картасы;
- ұлттық тағамдардың макеттері;
- қазақ халқының тұрмыстық бұйымдары;
- ұлттық ойындарға арналған құралдар;
- мақал-мәтелдер мен жаңылтпаштар жинағы;
- ертегілер мен аңыздар кітаптары;
- батырлар мен тарихи тұлғалардың суреттері;
- ұлттық мерекелер туралы альбомдар;
- қолөнер бұйымдарының үлгілері.

Ұйымдастырылатын іс-әрекеттер

Ұлттық таным орталығында төмендегі жұмыстар ұйымдастырылады:

- қазақ халқының салт-дәстүрлерімен таныстыру;
- ұлттық ойындар ұйымдастыру;
- ұлттық бұйымдарды зерттеу;
- мақал-мәтелдерді жаттау;
- жұмбақ шешу;
- ертегілерді сахналау;
- ұлттық әндерді тыңдау және айту;
- домбыра үнін тыңдау;
- ою-өрнек құрастыру;
- ұлттық тағамдар туралы әңгімелесу;
- ұлттық мерекелерге арналған шығармашылық жұмыстар;
- туған өлке табиғаты мен тарихи орындары туралы танымдық әңгімелер өткізу.

Ұлттық ойындарды пайдалану

Ұлттық ойындар баланың дене, ақыл-ой және әлеуметтік дамуына ықпал етеді. Таным орталығында төмендегідей ойындарды қолдануға болады:

- «Асық ату»;
- «Бес тас»;
- «Арқан тарту»;
- «Орамал тастамақ»;
- «Ақсерек – Көксерек»;
- «Сақина салу»;
- «Хан талапай»;
- «Тақия тастамақ».

Бұл ойындар балалардың шапшаңдығын, ептілігін, ойлау қабілетін және қарым-қатынас мәдениетін дамытады.

Педагогтің рөлі

Педагог ұлттық таным орталығында балалардың қызығушылығын арттыратын жағымды орта қалыптастырады және ұлттық құндылықтарды күнделікті оқу-тәрбие процесімен байланыстырады.

Педагог:

- ұлттық мазмұндағы іс-әрекеттерді жоспарлайды;
- халық ауыз әдебиетін тиімді қолданады;
- ұлттық ойындарды ұйымдастырады;
- балалардың шығармашылық жұмыстарын қолдайды;
- ата-аналарды ұлттық тәрбие жұмыстарына тартады;
- ұлттық мерекелерді ұйымдастыруға белсенді қатысады.

Цифрлық технологияларды қолдану

Ұлттық құндылықтарды насихаттауда заманауи цифрлық құралдарды тиімді пайдалануға болады.

Мысалы:

- QR-код арқылы ұлттық күйлер мен халық әндерін тыңдау;
- қазақ ертегілерінің анимациялық нұсқаларын көру;
- LearningApps платформасында ұлттық тақырыптағы тапсырмалар орындау;
- Wordwall платформасында ұлттық ойындар мен викториналар ұйымдастыру;
- Kahoot платформасында ұлттық мәдениетке арналған танымдық сұрақтар өткізу;
- интерактивті тақта арқылы ұлттық киімдер, ұлттық тағамдар және тарихи ескерткіштер туралы таныстырылымдар көрсету.

Ата-аналармен жұмыс

Ұлттық таным орталығының тиімділігін арттыру үшін ата-аналармен бірлескен жұмыстар ұйымдастырылады.

Олар:

- ұлттық қолөнер көрмелері;
- «Отбасылық мұра» жобасы;
- ұлттық тағамдар фестивалі;
- шеберлік сағаттары;
- ұлттық ойындар күні;
- ұлттық киімдер көрмесі;

- «Әжемнің ертегісі» оқу сағаттары.

Қауіпсіздік талаптары

Орталықтағы барлық материалдар балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес болуы қажет.

- ұлттық бұйымдардың қауіпсіз көшірмелері пайдаланылады;
- өткір және сынғыш заттар қолданылмайды;
- ойын материалдары санитарлық талаптарға сай болуы тиіс;
- барлық жабдықтар балалардың еркін пайдалануына ыңғайлы орналастырылады.

Күтілетін нәтижелер

Ұлттық құндылықтарға негізделген таным орталығында жүйелі жұмыс жүргізу нәтижесінде балалар:

- қазақ халқының салт-дәстүрлері мен мәдениеті туралы білімдерін кеңейтеді;
- мемлекеттік тілде қарым-қатынас жасау белсенділігі артады;
- ұлттық ойындарға қызығушылық танытады;
- халық ауыз әдебиетімен танысады;
- туған жерге, елге және ұлттық мәдениетке құрмет сезімі қалыптасады;
- шығармашылық, танымдық және коммуникативтік қабілеттері дамиды;
- ұлттық құндылықтарды күнделікті өмірде қолдануға үйренеді.

Қорытынды

Ұлттық құндылықтарға негізделген таным орталығы – мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиенің маңызды бағыттарының бірі. Ол балалардың ұлттық сана-сезімін, мәдени танымын, патриоттық қасиеттерін және рухани-адамгершілік құндылықтарын қалыптастырып, ұлттық мұраны құрметтейтін, өз елінің мәдениетін мақтан тұтатын тұлғаны тәрбиелеуге ықпал етеді. Бұл орталықта ұйымдастырылатын мазмұнды іс-әрекеттер мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты талаптарына сәйкес балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасайды.

2.7. Инклюзивті білім беру жағдайындағы орталықтарды бейімдеу

Инклюзивті білім беру жағдайындағы орталықтарды бейімдеу – ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру орталықтарына кедергісіз қатысуын қамтамасыз ететін маңызды педагогикалық міндеттердің бірі. Инклюзивті ортада әрбір бала өзінің даму ерекшеліктеріне қарамастан құрдастарымен бірге ойнауға, білім алуға, зерттеуге және шығармашылықпен айналысуға тең мүмкіндік алады.

Білім беру орталықтарын бейімдеу барысында балалардың жеке қажеттіліктері, даму деңгейі, қызығушылықтары мен мүмкіндіктері ескеріледі. Мұндай ортада барлық балалар өзін қауіпсіз сезініп, оқу-тәрбие процесіне белсенді қатыса алады. Сондықтан білім беру орталықтарын ұйымдастыруда әмбебап дизайн қағидаттарын, сараланған оқытуды және жеке қолдау тәсілдерін қолдану маңызды.

Орталықтың мақсаты

Ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға қолжетімді, қауіпсіз және қолайлы білім беру ортасын ұйымдастыру арқылы олардың жан-жақты дамуына, әлеуметтенуіне және өз әлеуетін толық ашуына жағдай жасау.

Міндеттері

- барлық балалар үшін тең білім алу мүмкіндігін қамтамасыз ету;
- білім беру орталықтарының қолжетімділігін арттыру;
- балалардың жеке ерекшеліктеріне сәйкес оқу материалдарын бейімдеу;
- құрдастарымен бірлескен іс-әрекетке қатысуына мүмкіндік жасау;
- өзіндік әрекет ету дағдыларын дамыту;
- төзімділік пен өзара сыйластық мәдениетін қалыптастыру.

Инклюзивті ортаны ұйымдастыру қағидаттары

Инклюзивті білім беру жағдайында білім беру орталықтары келесі қағидаттарға негізделеді:

- **қолжетімділік** – барлық балалардың орталықтарға еркін қатысуына жағдай жасау;
- **қауіпсіздік** – жиһаздар мен жабдықтардың санитарлық-гигиеналық талаптарға сәйкес болуы;
- **икемділік** – оқу материалдарын баланың мүмкіндігіне қарай өзгерту;
- **даралау** – әр баланың жеке даму ерекшеліктерін ескеру;
- **ынтымақтастық** – педагог, мамандар және ата-аналардың бірлескен жұмысы.

Білім беру орталықтарын бейімдеу ерекшеліктері

Таным орталығы

- ірі көлемді дидактикалық материалдарды пайдалану;
- тактильді карталар мен көлемді үлгілерді қолдану;
- қарапайым және нақты нұсқаулықтар беру;
- тапсырмаларды кезең-кезеңімен ұйымдастыру.

Құрылыс және LEGO орталығы

- ірі бөлшекті конструкторларды пайдалану;
- жұмыс үстелінің биіктігін реттеу;
- құралдардың қолжетімді орналасуын қамтамасыз ету;
- бірлескен жұмыстар ұйымдастыру.

Шығармашылық орталығы

- қалың қарындаштар мен арнайы ұстағыштарды пайдалану;
- бейімделген қайшылар қолдану;
- түрлі көлемдегі қағаздар мен табиғи материалдарды ұсыну;
- баланың өз мүмкіндігіне сәйкес шығармашылық жұмыс орындауына жағдай жасау.

Зерттеу орталығы

- қауіпсіз тәжірибелер ұйымдастыру;
- қарапайым зерттеу құралдарын пайдалану;
- тәжірибе кезеңдерін көрнекі суреттер арқылы түсіндіру;
- жеке қолдау көрсету.

Сенсорлық даму орталығы

- сенсорлық панельдер;

- тактильдi ойындар;
- тыныштық бұрышы;
- релаксациялық құралдар;
- жарық және дыбыс әсерлерін реттеу мүмкіндігі.

Оқу материалдарын бейімдеу

Инклюзивті ортада оқу материалдары балалардың мүмкіндіктеріне сәйкес дайындалады.

Мысалы:

- ірі қаріппен жазылған карточкалар;
- суретті нұсқаулықтар;
- пиктограммалар;
- коммуникативтік карталар;
- дыбыстық сүйемелдеуі бар материалдар;
- көлемді макеттер;
- түрлі түсті белгілер;
- тактильдi суреттер.

Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану

Инклюзивті білім беруде цифрлық технологиялар баланың оқу әрекетін қолдаудың тиімді құралы болып табылады.

Пайдаланылатын ресурстар:

- интерактивті тақта;
- сөйлеуді қолдайтын қосымшалар;
- дыбыстық кітаптар;
- анимациялық тапсырмалар;
- LearningApps платформасындағы бейімделген ойындар;
- Wordwall платформасындағы қарапайым интерактивті жаттығулар;
- QR-код арқылы бейнематериалдар мен дыбыстық нұсқаулықтарға қол жеткізу.

Педагогтің рөлі

Инклюзивті білім беру жағдайында педагог әр баланың жеке мүмкіндігін ескеретін ұйымдастырушы әрі қолдаушы рөлін атқарады.

Педагог:

- баланың білім алу қажеттілігін анықтайды;
- тапсырмаларды саралайды;

- оқу материалдарын бейімдейді;
- балалар арасындағы жағымды қарым-қатынасты қалыптастырады;
- логопед, психолог, дефектолог және басқа мамандармен бірлесіп жұмыс жүргізеді;
- ата-аналарға әдістемелік қолдау көрсетеді.

Ата-аналармен ынтымақтастық

Инклюзивті білім берудің тиімділігі ата-аналармен серіктестікке байланысты.

Ұйымдастырылатын жұмыстар:

- жеке кеңестер;
- ашық оқу қызметтері;
- шеберлік сағаттары;
- психологиялық қолдау кездесулері;
- үй жағдайында қолданылатын дамыту ойындарының жинақтарын ұсыну;
- бірлескен шығармашылық жобалар.

Қауіпсіздік талаптары

Инклюзивті ортадағы барлық жабдықтар балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуі тиіс.

- жиһаздардың бұрыштары жұмсақ қорғанышпен жабдықталады;
- өту жолдары кең әрі кедергісіз болады;
- құралдар балалардың бойына сәйкес орналастырылады;
- жарықтандыру мен желдету талапқа сай ұйымдастырылады;
- барлық ойын материалдары санитарлық-гигиеналық талаптарға сәйкес болады.

Күтілетін нәтижелер

Инклюзивті білім беру жағдайында білім беру орталықтарын тиімді бейімдеу нәтижесінде:

- ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың оқу әрекетіне қатысу белсенділігі артады;
- әлеуметтік бейімделуі жақсарады;
- танымдық және коммуникативтік дағдылары дамиды;
- дербестік деңгейі жоғарылайды;
- өзіне деген сенімділігі қалыптасады;
- құрдастарымен жағымды қарым-қатынас орнатады;
- толеранттылық, өзара көмек және сыйластық мәдениеті нығаяды.

Қорытынды

Инклюзивті білім беру жағдайындағы білім беру орталықтарын бейімдеу – әр баланың сапалы білім алуға және толыққанды дамуға деген құқығын іске асырудың маңызды шарты. Балалардың жеке ерекшеліктеріне сай ұйымдастырылған дамытушы орта олардың танымдық белсенділігін, шығармашылық қабілеттерін, әлеуметтік бейімделуін және эмоционалдық әл-ауқатын арттыруға ықпал етеді. Осындай қолжетімді әрі қауіпсіз білім беру кеңістігі мектепке дейінгі ұйымдағы инклюзивті білім беру сапасын көтеріп, әрбір баланың әлеуетін ашуға мүмкіндік береді.

3. Практикалық бөлім

3.1. Балабақшадағы білім беру орталықтарының үлгілік құрылымы

Мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру орталықтары – баланың жас және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, жан-жақты дамуына бағытталған дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның негізгі құрамдас бөлігі. Орталықтарды тиімді ұйымдастыру балалардың дербестігін, танымдық белсенділігін, шығармашылығын, зерттеушілік қабілетін және коммуникативтік дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Балабақша меңгерушісі білім беру орталықтарын ұйымдастыру барысында олардың мемлекеттік жалпыға міндетті мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту стандартына сәйкестігін, қауіпсіздігін, материалдық-техникалық қамтамасыз етілуін және педагогтердің тиімді пайдалануын үйлестіреді.

Төменде мектепке дейінгі ұйымға арналған білім беру орталықтарының үлгілік құрылымы ұсынылады.

1-кесте. Білім беру орталықтарының үлгілік құрылымы

№	Білім беру орталығы	Мақсаты	Негізгі жабдықтары
1	Таным орталығы	Балалардың танымдық қызығушылығын дамыту	Дидактикалық ойындар, логикалық тапсырмалар, пазлдар, үстел ойындары
2	Тіл дамыту орталығы	Сөздік қорын молайту, байланыстырып сөйлеуді дамыту	Кітаптар, суретті карталар, ертегі кейіпкерлері, әріптер, мнемокестелер
3	STEAM және зерттеу орталығы	Зерттеушілік және тәжірибелік әрекеттерді қалыптастыру	Лупа, магниттер, өлшеу құралдары, тәжірибе жиынтықтары, табиғи

			материалдар
4	LEGO және робототехника орталығы	Конструкторлық және инженерлік ойлауды дамыту	LEGO жиынтықтары, робототехника элементтері, құрылыс материалдары
5	Шығармашылық орталығы	Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту	Бояулар, қағаз, ермексаз, түрлі-түсті қарындаштар, табиғи материалдар
6	Сенсорлық және релаксация орталығы	Эмоциялық тұрақтылық пен сенсорлық қабылдауды дамыту	Сенсорлық панельдер, құм үстелі, жұмсақ модульдер, жарық элементтері
7	Экологиялық орталық	Табиғатқа қамқорлық көзқарасын қалыптастыру	Өсімдіктер, аквариум, табиғи материалдар, тәжірибе бұрышы
8	Ұлттық құндылықтар орталығы	Ұлттық мәдениетке қызығушылық пен патриоттық сезімді тәрбиелеу	Ұлттық бұйымдар, музыкалық аспаптар, киіз үй макеті, ұлттық ойындар
9	Сюжеттік-рөлдік ойын орталығы	Әлеуметтік қарым-қатынас пен тілдік белсенділікті дамыту	Асхана, дүкен, аурухана, шаштараз ойын жиынтықтары

Білім беру орталықтарын орналастыру қағидаттары

Білім беру орталықтарын ұйымдастыру кезінде төмендегі талаптарды сақтау ұсынылады:

- балалардың еркін қозғалуына және қауіпсіздігіне жағдай жасау;
- барлық орталықтардың қолжетімді әрі көрнекі орналасуын қамтамасыз ету;
- жиһаздың балалардың жас ерекшелігіне сәйкес болуы;
- ойын және оқу материалдарының жүйелі орналастырылуы;
- материалдардың қауіпсіз, сапалы және санитариялық талаптарға сай болуы;
- ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға қолайлы орта қалыптастыру;
- орталықтарды оқу жылының тақырыптарына сәйкес жаңартып отыру.

Балабақша меңгерушісінің ұйымдастырушылық қызметі

Білім беру орталықтарының тиімді жұмысын қамтамасыз ету мақсатында меңгеруші:

- орталықтарды ұйымдастырудың жылдық жоспарын бекітеді;
- материалдық-техникалық базаны жетілдіру жұмыстарын жоспарлайды;
- педагогтердің орталықтарды пайдалану тәжірибесіне әдістемелік қолдау көрсетеді;
- білім беру орталықтарының жай-күйіне тұрақты мониторинг жүргізеді;
- қауіпсіздік талаптарының сақталуын бақылайды;
- ата-аналар мен әлеуметтік серіктестерді орталықтарды дамыту жұмыстарына тартады.

Практикалық ұсыныс

Әрбір білім беру орталығының жанында төмендегі ақпарат орналастырылғаны тиімді:

- орталықтың атауы;
- мақсаты;
- пайдалану ережесі;
- жауапты педагог;
- қолданылатын құрал-жабдықтар тізімі;
- балалардың жетістіктерін бақылау парағы.

Осындай үлгілік құрылым білім беру орталықтарын жүйелі ұйымдастыруға, олардың тиімділігін арттыруға және мектепке дейінгі ұйымдағы дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаның сапасын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

3.2. Орталықтардың жабдықтылуына қойылатын талаптар

Білім беру орталықтарының тиімді қызметі олардың дұрыс жабдықтылуына тікелей байланысты. Орталықтар мектепке дейінгі ұйымның білім беру бағдарламасын іске асыруға, балалардың жан-жақты дамуына және қауіпсіз орта құруға бағытталуы тиіс. Жабдықтау барысында баланың жас ерекшелігі, қауіпсіздігі, қызығушылығы және жеке даму қажеттіліктері ескеріледі.

Балабақша меңгерушісі орталықтарды жабдықтау кезінде материалдық-техникалық базаның сапасын қамтамасыз етіп, оның үнемі толықтырылып, жаңартылып отыруына жағдай жасайды.

Орталықтарды жабдықтаудың негізгі талаптары

1. Қауіпсіздік талаптары

- барлық жиһаздар балалардың жас ерекшелігіне сәйкес болуы;
- жиһаздардың бұрыштары жұмырланған болуы;
- ойыншықтар мен оқу құралдарының сертификатталған әрі қауіпсіз материалдардан жасалуы;

- электр құралдарының қорғалған және балалардың қолы жетпейтін жерде орналасуы;
- санитариялық-гигиеналық талаптардың сақталуы.

2. Қолжетімділік талаптары

- барлық оқу материалдары балалардың өздігінен алуына ыңғайлы орналастырылады;
- ашық сөрелер пайдаланылады;
- әр материалдың тұрақты орны белгіленеді;
- материалдар суреттер немесе белгілер арқылы таңбаланады.

3. Дамытушылық талаптары

- жабдықтар балалардың танымдық, шығармашылық және зерттеушілік әрекеттерін дамытуға бағытталуы;
- әртүрлі деңгейдегі тапсырмалар болуы;
- ойын арқылы оқытуды қамтамасыз ететін құралдардың жеткілікті болуы;
- оқу материалдарының жүйелі түрде жаңартылып отыруы.

4. Эстетикалық талаптары

- орталықтардың безендірілуі балалардың қызығушылығын арттыруы;
- түстердің үйлесімді қолданылуы;
- табиғи жарықтың жеткілікті болуы;
- көрнекіліктердің тартымды әрі ықшам орналасуы.

5. Инклюзивтілік талаптары

- ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға қолжетімді орта қалыптастыру;
- сенсорлық материалдардың болуы;
- түрлі көлемдегі және пішіндегі оқу құралдарын пайдалану;
- қажет болған жағдайда арнайы бейімделген жабдықтарды орналастыру.

2-кесте. Білім беру орталықтарының жабдықталуына қойылатын талаптар

Білім беру орталығы	Міндетті жабдықтар	Қосымша жабдықтар
Таным орталығы	Логикалық ойындар, пазлдар, санау материалдары	Интерактивті ойындар, басқатырғыштар
Тіл дамыту орталығы	Балалар кітаптары, суретті карточкалар,	Аудиокітаптар, театр қуыршақтары

	әліппе	
STEAM орталығы	Лупа, магнит, өлшеу құралдары, тәжірибе жиынтығы	Сандық микроскоп, интерактивті құрылғылар
LEGO және робототехника	LEGO жиынтықтары, құрылыс материалдары	Бағдарламаланатын роботтар, планшеттер
Шығармашылық орталығы	Бояулар, қағаз, ермексаз, түрлі-түсті қарындаштар	Мольберт, табиғи материалдар
Сенсорлық орталық	Құм үстелі, сенсорлық панельдер, тактильді ойындар	Жарық үстелі, релаксациялық құралдар
Экологиялық орталық	Өсімдіктер, табиғи материалдар, тәжірибе ыдыстары	Мини-жылыжай, аквариум
Ұлттық құндылықтар орталығы	Ұлттық бұйымдар, музыкалық аспаптар, ұлттық ойындар	Киіз үй макеті, қолөнер бұйымдары

Жабдықтарды орналастыру бойынша ұсыныстар

- Оқу құралдары тақырыптарына қарай жүйеленіп орналастырылады.
- Материалдар мөлдір немесе белгіленген контейнерлерде сақталады.
- Әр орталықта балалардың жас ерекшелігіне сәйкес 20–30 атаудан кем емес оқу-ойын материалдары болғаны жөн.
- Маусымдық және тақырыптық материалдар оқу жоспарына сәйкес жаңартылып отырады.
- Цифрлық құралдар (интерактивті тақта, планшет, проектор және т.б.) қауіпсіздік талаптарына сай пайдаланылады.
- Табиғи және экологиялық таза материалдарды қолдануға басымдық беріледі.

Меңгерушінің бақылау бағыттары

Балабақша меңгерушісі орталықтардың жабдықталуын төмендегі көрсеткіштер бойынша жүйелі бақылап отырады:

- материалдық-техникалық қамтамасыз етілу деңгейі;
- құрал-жабдықтардың қауіпсіздігі;
- оқу материалдарының толықтығы мен жаңартылуы;
- жабдықтардың мақсатқа сай қолданылуы;
- санитариялық талаптардың сақталуы;
- педагогтердің орталықтарды тиімді ұйымдастыруы;
- балалардың орталықтарды пайдалану белсенділігі.

Жүйелі әрі талапқа сай жабдықталған білім беру орталықтары балалардың қауіпсіз, қызықты және дамытушы ортада тәрбиеленуіне мүмкіндік беріп, мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру сапасын арттырудың маңызды шарттарының бірі болып табылады.

3.3. Бір күндік білім беру орталықтарының жұмыс жоспарының үлгісі

Білім беру орталықтарының жұмысы мектепке дейінгі ұйымның күн тәртібі мен ұйымдастырылған іс-әрекетінің мазмұнына сәйкес жоспарланады. Бір күндік жоспардың мақсаты – балалардың қызығушылығы мен қабілеттеріне қарай әртүрлі орталықтарда еркін әрекет етуіне, білімді тәжірибе арқылы меңгеруіне және шығармашылық әлеуетін дамытуға мүмкіндік жасау.

Балабақша меңгерушісі білім беру орталықтарының жұмыс жоспарының жүйелі орындалуын ұйымдастырып, педагогтердің қызметін үйлестіреді және білім беру процесінің сапасын бақылауды жүзеге асырады.

Бір күндік жұмыс жоспарының үлгісі

Уақыт ы	Білім беру орталығы	Іс-әрекет мазмұны	Педагогтің қызметі	Күтілетін нәтиже
08:30– 09:00	Қабылдау және таңдау орталығы	Балаларды қарсы алу, еркін ойын	Балалардың көңіл күйін бақылау, бағыт беру	Балалардың жағымды эмоционалдық ахуалы қалыптасады
09:00– 09:25	Тіл дамыту орталығы	Ертегі оқу, әңгімелесу, сөздік ойындар	Сұрақтар қою, сөйлеуге ынталандыру	Байланыстыры п сөйлеу және сөздік қор дамиды
09:30– 10:00	STEAM және зерттеу орталығы	Тәжірибе жасау, бақылау, зерттеу	Зерттеу әрекетін ұйымдастыру	Танымдық және зерттеушілік қабілет дамиды
10:10– 10:35	LEGO және құрастыру орталығы	Құрылыс модельдерін жасау	Шығармашылық қа бағыт беру	Кеңістіктік ойлау, ұсақ моторика дамиды
10:40– 11:00	Шығармашылы қ орталығы	Сурет салу, жапсыру, мүсіндеу	Жеке қолдау көрсету	Эстетикалық талғам және шығармашылы қ қабілет дамиды
11:00–	Ұлттық	Ұлттық	Танымдық әңгіме	Ұлттық

11:20	құндылықтар орталығы	ойындар, салт-дәстүрмен танысу	ұйымдастыру	мәдениетке қызығушылық қалыптасады
15:30–16:00	Экологиялық орталық	Өсімдіктерді күту, табиғатты бақылау	Бақылау және тәжірибе ұйымдастыру	Экологиялық мәдениет қалыптасады
16:00–16:30	Сенсорлық және релаксация орталығы	Сенсорлық ойындар, тыныс алу жаттығулары	Демалыс және психологиялық қолдау көрсету	Балалардың эмоционалдық жағдайы тұрақтанады

Педагогтің жұмыс алгоритмі

Білім беру орталықтарындағы жұмысты ұйымдастыру кезінде педагог:

1. Балаларды орталықтармен таныстырады.
2. Қауіпсіздік ережелерін еске салады.
3. Балалардың қызығушылығына сәйкес орталық таңдауға мүмкіндік береді.
4. Тапсырмаларды жас ерекшелігіне қарай ұсынады.
5. Балалардың өздігінен әрекет етуіне жағдай жасайды.
6. Қажет жағдайда бағыт-бағдар береді.
7. Әр баланың жетістігін бақылап, мадақтайды.
8. Күн соңында орындалған жұмыстарға қысқаша қорытынды жасайды.

Күн соңындағы мониторинг үлгісі

Бақылау көрсеткіштері	Иә	Жоқ	Ескерту
Барлық орталықтар жұмыс істеді	☐	☐	
Балалар орталықтарды еркін таңдады	☐	☐	
Материалдар жеткілікті болды	☐	☐	
Қауіпсіздік талаптары сақталды	☐	☐	
Балалардың белсенділігі жоғары болды	☐	☐	
Педагог әдістемелік қолдау көрсетті	☐	☐	
Кері байланыс жүргізілді	☐	☐	

Меңгерушіге арналған ұсыныстар

Бір күндік жұмыс жоспарының орындалуын бақылау барысында меңгеруші төмендегі мәселелерге назар аударуы ұсынылады:

- білім беру орталықтарының күнделікті жұмыс істеуі;

- балалардың барлық орталықтарға тең дәрежеде қатысуы;
- педагогтердің инновациялық әдістерді қолдануы;
- оқу материалдарының толықтығы мен тиімді пайдаланылуы;
- қауіпсіздік және санитариялық талаптардың сақталуы;
- балалардың қызығушылығы мен даму динамикасының тұрақты бақылауға алынуы.

Осындай бір күндік жоспар білім беру орталықтарының жұмысын жүйелі ұйымдастыруға, балалардың әртүрлі қызмет түрлеріне белсенді қатысуына және мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру процесінің тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

3.4. Меңгерушінің бақылау карталары мен мониторинг парақтары

Балабақшадағы білім беру орталықтарының тиімді қызметін қамтамасыз ету үшін меңгеруші тұрақты бақылау мен мониторинг жүргізеді. Мониторингтің негізгі мақсаты – білім беру орталықтарының ұйымдастырылу сапасын, педагогтердің жұмыс тиімділігін, материалдық-техникалық қамтамасыз етілу деңгейін және балалардың даму белсенділігін анықтау.

Бақылау нәтижелері білім беру үдерісін жетілдіруге, кемшіліктерді дер кезінде анықтап, түзету шараларын жоспарлауға мүмкіндік береді.

Мониторинг жүргізудің негізгі бағыттары

- білім беру орталықтарының талапқа сай ұйымдастырылуы;
- оқу материалдарының жеткіліктілігі;
- педагогтердің инновациялық әдістерді қолдануы;
- балалардың орталықтарға қатысу белсенділігі;
- қауіпсіздік және санитариялық талаптардың сақталуы;
- білім беру орталықтарының тиімділігі.

1-кесте. Білім беру орталықтарын бақылау картасы

Топ: _____

Тәрбиеші: _____

Бақылау күні: _____

№	Бақылау көрсеткіштері	Иә	Жартылай	Жоқ	Ескерту
1	Орталықтар талапқа сай ұйымдастырылған	☐	☐	☐	
2	Жиһаз балалардың жас ерекшелігіне сәйкес	☐	☐	☐	
3	Оқу материалдары жеткілікті	☐	☐	☐	

4	Материалдар жүйелі орналасқан	☐	☐	☐	
5	Қауіпсіздік талаптары сақталған	☐	☐	☐	
6	Санитариялық талаптар орындалған	☐	☐	☐	
7	Балалардың еркін жұмыс істеуіне жағдай жасалған	☐	☐	☐	
8	Инновациялық технологиялар қолданылған	☐	☐	☐	
9	Ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға жағдай жасалған	☐	☐	☐	
10	Орталықтар үнемі жаңартылып отырады	☐	☐	☐	

Қорытынды: _____

Ұсыныстар: _____

2-кесте. Педагог қызметін бақылау парағы

Бағалау көрсеткіштері	Жоғары	Жақсы	Қанағаттанарлық	Түзету қажет
Орталық жұмысын жоспарлауы	☐	☐	☐	☐
Балалардың қызығушылығын арттыруы	☐	☐	☐	☐
Инновациялық әдістерді қолдануы	☐	☐	☐	☐
Әр балаға жеке қолдау көрсетуі	☐	☐	☐	☐
Ойын технологияларын тиімді пайдалануы	☐	☐	☐	☐
Цифрлық құралдарды қолдануы	☐	☐	☐	☐
Кері байланыс ұйымдастыруы	☐	☐	☐	☐

3-кесте. Білім беру орталықтарының материалдық-техникалық жағдайын мониторингтеу

Орталық атауы	Жабдықтардың толықтығы	Жаңарту қажет	Қауіпсіздігі	Жалпы бағасы
Таным орталығы	☐	☐	☐	
Тіл дамыту орталығы	☐	☐	☐	
STEAM орталығы	☐	☐	☐	

LEGO орталығы	☐	☐	☐	
Шығармашылық орталығы	☐	☐	☐	
Экологиялық орталық	☐	☐	☐	
Сенсорлық орталық	☐	☐	☐	
Ұлттық құндылықтар орталығы	☐	☐	☐	

4-кесте. Балалардың білім беру орталықтарына қатысу белсенділігінің мониторингі

Көрсеткіш	Жоғары	Орта	Төмен
Танымдық белсенділік	☐	☐	☐
Шығармашылық белсенділік	☐	☐	☐
Зерттеушілік әрекет	☐	☐	☐
Коммуникативтік дағдылар	☐	☐	☐
Өздігінен әрекет етуі	☐	☐	☐
Ойынға қызығушылығы	☐	☐	☐

Мониторинг нәтижелерін талдау

Меңгеруші бақылау қорытындысы бойынша:

- білім беру орталықтарының күшті және әлсіз жақтарын анықтайды;
- педагогтерге әдістемелік көмек көрсетеді;
- қажетті материалдық-техникалық ресурстарды толықтыру бойынша жоспар жасайды;
- педагогтердің кәсіби шеберлігін арттыру бойынша оқыту іс-шараларын ұйымдастырады;
- үздік тәжірибелерді таратады және тиімді жұмыс үлгілерін енгізеді.

Мониторинг жүргізу мерзімділігі

Мониторинг түрі	Жүргізілу мерзімі	Жауапты тұлға
Күнделікті бақылау	Күн сайын	Тәрбиеші
Әкімшілік бақылау	Айына 1 рет	Меңгеруші
Кешенді мониторинг	Тоқсанына 1 рет	Меңгеруші, әдіскер
Қорытынды мониторинг	Жылына 2 рет	Меңгеруші

Жүйелі ұйымдастырылған бақылау карталары мен мониторинг парақтары білім беру орталықтарының сапалы жұмысын қамтамасыз етіп, басқару шешімдерін дәлелді қабылдауға, педагогтердің кәсіби қызметін

жетілдіруге және мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру сапасын үздіксіз арттыруға мүмкіндік береді.

3.5. Педагогтердің жұмысын бағалау критерийлері және чек-парақтар

Білім беру орталықтарының тиімді ұйымдастырылуы педагогтің кәсіби құзыреттілігіне, шығармашылық ізденісіне және инновациялық технологияларды қолдануына байланысты. Сондықтан меңгеруші педагогтердің қызметін жүйелі түрде бағалап, олардың кәсіби дамуына бағытталған әдістемелік қолдау көрсетуі қажет.

Бағалау критерийлері педагогтің жұмыс сапасын анықтауға, күшті және әлсіз тұстарын айқындауға, кәсіби шеберлігін жетілдіруге мүмкіндік береді. Бағалау үдерісі ашықтық, объективтілік және жүйелілік қағидаттарына негізделуі тиіс.

Педагог қызметін бағалаудың негізгі критерийлері

№	Бағалау критерийі	Бағалау көрсеткіштері
1	Білім беру орталығын ұйымдастыру	Орталықтың талапқа сай жабдықталуы, эстетикалық безендірілуі, қауіпсіздігі
2	Жоспарлау сапасы	Күнделікті жоспардың білім беру бағдарламасына сәйкестігі
3	Инновациялық технологияларды қолдану	STEAM, ойын технологиялары, цифрлық ресурстар, зерттеу әдістерін пайдалану
4	Балалардың белсенділігі	Балалардың қызығушылығы, дербестігі, шығармашылық әрекеті
5	Жеке тәсіл	Әр баланың ерекшелігін ескеру, қолдау көрсету
6	Инклюзивті білім беру	Ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларға жағдай жасау
7	Қауіпсіздік талаптарын сақтау	Санитариялық және қауіпсіздік ережелерінің орындалуы
8	Ата-аналармен жұмыс	Кері байланыс, бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру
9	Құжаттаманы жүргізу	Жоспарлар, мониторинг және есептердің сапалы рәсімделуі
10	Кәсіби даму	Біліктілікті арттыру курстарына, семинарларға қатысу, тәжірибе тарату

1-чек-парақ. Білім беру орталығын ұйымдастыруды бағалау

Топ: _____

Педагог: _____

Күні: _____

Бағалау көрсеткіштері	Иә	Жоқ	Ескерту
Орталық талапқа сай ұйымдастырылған	☐	☐	
Материалдар жеткілікті	☐	☐	
Материалдар жүйелі орналастырылған	☐	☐	
Балалардың еркін таңдауына мүмкіндік жасалған	☐	☐	
Қауіпсіздік талаптары сақталған	☐	☐	
Инновациялық құралдар қолданылады	☐	☐	
Материалдар үнемі жаңартылып отырады	☐	☐	

2-чек-парақ. Педагогтің ұйымдастырылған қызметін бақылау

Көрсеткіш	Толық орындалды	Жартылай	Орындалмады
Балаларды қызықтыра алды	☐	☐	☐
Ойын технологияларын тиімді қолданды	☐	☐	☐
Әр балаға жеке қолдау көрсетті	☐	☐	☐
Зерттеу әрекеттерін ұйымдастырды	☐	☐	☐
Цифрлық технологияларды пайдаланды	☐	☐	☐
Балалардың дербестігін дамытты	☐	☐	☐
Кері байланыс ұйымдастырды	☐	☐	☐

3-чек-парақ. Педагогтің кәсіби құзыреттілігін бағалау

Критерий	3 балл	2 балл	1 балл
Кәсіби білім деңгейі	☐	☐	☐
Әдістемелік шеберлігі	☐	☐	☐
Инновациялық тәсілдерді қолдануы	☐	☐	☐
Шығармашылық белсенділігі	☐	☐	☐
Коммуникативтік мәдениеті	☐	☐	☐
Командамен жұмыс жасауы	☐	☐	☐
Өздігінен кәсіби дамуы	☐	☐	☐

Бағалау нәтижесі:

- **19–21 балл** – өте жоғары деңгей;
- **15–18 балл** – жоғары деңгей;

- **10–14 балл** – жеткілікті деңгей;
- **9 балл және төмен** – кәсіби қолдау қажет.

4-чек-парақ. Меңгерушінің қорытынды бағалау парағы

Бағалау бағыты	Бағасы
Білім беру орталығын ұйымдастыру	_____
Педагогикалық шеберлік	_____
Инновациялық технологияларды қолдану	_____
Балалардың белсенділігі	_____
Қауіпсіздік талаптарын сақтау	_____
Құжаттаманың жүргізілуі	_____
Ата-аналармен жұмыс	_____

Жалпы қорытынды: _____

Күшті жақтары: _____

Жетілдіруді қажет ететін бағыттар: _____

Ұсыныстар: _____

Бағалау нәтижелерін пайдалану

Педагогтердің жұмысын бағалау нәтижелері:

- әдістемелік жұмысты жоспарлау;
- тәлімгерлік және коучинг жұмыстарын ұйымдастыру;
- біліктілікті арттыру қажеттілігін анықтау;
- озық педагогикалық тәжірибені тарату;
- материалдық және моральдық ынталандыру;
- мектепке дейінгі ұйымдағы білім беру сапасын арттыру бойынша басқарушылық шешімдер қабылдау кезінде негіз ретінде қолданылады.

Жүйелі жүргізілетін бағалау критерийлері мен чек-парақтар педагогтердің кәсіби қызметінің сапасын арттыруға, білім беру орталықтарының тиімділігін қамтамасыз етуге және мектепке дейінгі ұйымдағы басқару үдерісін жетілдіруге ықпал етеді.

Қорытынды

Қазіргі таңда мектепке дейінгі білім беру жүйесінде білім беру орталықтарын инновациялық тұрғыдан ұйымдастыру – баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін маңызды бағыттардың бірі. Заманауи талаптарға сәйкес ұйымдастырылған дамытушы пәндік-кеңістіктік орта балалардың танымдық белсенділігін, шығармашылық қабілеттерін, зерттеушілік

дағдыларын, коммуникативтік мәдениетін және әлеуметтік бейімделуін дамытуға қолайлы жағдай жасайды.

Бұл әдістемелік құралда балабақшадағы білім беру орталықтарын ұйымдастырудың ғылыми-әдістемелік негіздері, инновациялық білім беру орталықтарының түрлері, оларды тиімді басқару жолдары және практикалық ұйымдастыру үлгілері жан-жақты қарастырылды. Сонымен қатар білім беру орталықтарының материалдық-техникалық жабдықталуына қойылатын талаптар, бір күндік жұмыс жоспарының үлгісі, меңгерушінің бақылау карталары, мониторинг парақтары, педагогтердің қызметін бағалау критерийлері мен чек-парақтары ұсынылды.

Балабақша меңгерушісінің негізгі міндеттерінің бірі – білім беру орталықтарының тиімді жұмыс істеуіне қолайлы жағдай жасау, педагогтердің кәсіби дамуын қолдау және білім беру процесінің сапасын тұрақты бақылау. Осы мақсатта жоспарлау, мониторинг жүргізу, ішкі бақылау жүйесін жетілдіру және педагогтерге әдістемелік қолдау көрсету маңызды рөл атқарады.

Инновациялық білім беру орталықтарын жүйелі ұйымдастыру:

- балалардың жеке қабілеттерін дамытуға;
- педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыруға;
- білім беру үдерісінің сапасын жақсартуға;
- қауіпсіз әрі қолайлы дамытушы орта қалыптастыруға;
- ата-аналармен және әлеуметтік серіктестермен ынтымақтастықты нығайтуға мүмкіндік береді.

Әдістемелік құралда берілген ұсыныстар мен практикалық материалдар мектепке дейінгі ұйым меңгерушілеріне білім беру орталықтарының жұмысын тиімді жоспарлауға, ұйымдастыруға, бақылауға және жетілдіруге көмекші құрал ретінде пайдалануға арналған.

Қорытындылай келе, балабақшадағы білім беру орталықтарын инновациялық негізде ұйымдастыру – мектепке дейінгі білім беру сапасын арттырудың, баланың тұлғалық әлеуетін толық ашудың және білім беру ұйымының тиімді басқару жүйесін қалыптастырудың маңызды тетігі болып табылады. Сондықтан білім беру орталықтарын үнемі жаңғыртып отыру, инновациялық технологияларды енгізу және педагогтердің кәсіби шеберлігін үздіксіз дамыту қазіргі заманғы мектепке дейінгі ұйым басшысының басым міндеттерінің бірі болып қала береді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2022.
2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы. – Астана, 2022.
3. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2007 (өзгерістер мен толықтырулармен).
4. Қазақстан Республикасының «Педагог мәртебесі туралы» Заңы. – Астана, 2019.
5. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің үлгілік қағидалары. – Астана.
6. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі ұйымдарда дамытушы пәндік-кеңістіктік ортаны ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Астана.
7. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің Ғ. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Астана.
8. Выготский Л. С. Ойлау және сөйлеу. – Мәскеу: Педагогика, 1982.
9. Эльконин Д. Б. Балалар психологиясы. – Мәскеу: Педагогика, 1978.
10. Запорожец А. В. Мектепке дейінгі баланың психикалық дамуы. – Мәскеу: Педагогика, 1986.
11. Монтессори М. Маған мұны өзім жасауға көмектес. – Алматы: Ұлттық аударма бюросы, 2020.
12. Piaget J. The Psychology of the Child. – New York: Basic Books, 1969.
13. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938.
14. Resnick M. Lifelong Kindergarten: Cultivating Creativity through Projects, Passion, Peers, and Play. – Cambridge, MA: MIT Press, 2017.